

**ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE**

**MASARYKŮV ÚSTAV VYŠŠÍCH STUDIÍ**



**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**Kriminalita a netolismus školní mládeže**

**Criminality and netolism of the school youth**

**2024**

**JAKUB ROSÁK**

**Studijní program:** B0114P300003

**Studijní obor:** Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

**Vedoucí práce:** PhDr. Miroslava Kovaříková Ph.D.,

## I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Rosák** Jméno: **Jakub** Osobní číslo: **439807**  
Fakulta/ústav: **Masarykův ústav vyšších studií**  
Zadávající katedra/ústav: **Institut pedagogických a psychologických studií**  
Studijní program: **Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku**

## II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:

**Kriminalita a netolismus školní mládeže**

Název bakalářské práce anglicky:

**Criminality and Netolism of School Youth**

Pokyny pro vypracování:

Cílem práce je analýza spolupráce školy a Policie ČR v problematice šikany, kyberšikany a netolismu u školní mládeže na středních odborných školách. Teoretická část se věnuje shrnutí dosavadních poznatků v odborné literatuře. V praktické části bude pomoci obsahové analýzy a polostrukturovaných rozhovorů s pedagogickými pracovníky středních odborných škol v Praze, jak konkrétní situace mezi a s žáky řeší, zdali a jak často věc řeší ve spolupráci s Policií České republiky. Doporučení pro školní praxi.

Seznam doporučené literatury:

Kyberšikana - Průvodce novým fenoménem - Alena Černá (ed.), Lenka Dědková, Hana Macháčková, Anna Ševčíková, David Šmahel – ISBN 978-80-247-8846-3  
Agresivita a kriminalita školní mládeže - Zdeněk Martínek – ISBN 978-80-247-6879-3  
Svítilní děti – Závislost na moderních technologiích a jak se jí zbavit – Nicholas Kardaras – ISBN 978-80-741-3451-7  
Online závislosti – Lukáš Blinky - ISBN 978-80-247-5311-9  
Prevence a řešení šikany ve škole – Stanislav Bendl – ISBN 978-80-866-4208-6

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) bakalářské práce:

**PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D. Masarykův ústav vyšších studií ČVUT v Praze**

Jméno a pracoviště druhé(ho) vedoucí(ho) nebo konzultanta(ky) bakalářské práce:

Datum zadání bakalářské práce: **08.12.2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **24.06.2024**

Platnost zadání bakalářské práce: \_\_\_\_\_

PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D.  
podpis vedoucí(ho) práce

doc. Ing. David Vaněček, Ph.D.  
podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.  
podpis děkana(ky)

## III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Student bere na vědomí, že je povinen vypracovat bakalářskou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v bakalářské práci.

\_\_\_\_\_  
Datum převzetí zadání

\_\_\_\_\_  
Podpis studenta

Rosák, Jakub. *Kriminalita a netolismus školní mládeže*. Praha: ČVUT 2024. Bakalářská práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.



**MASARYKŮV ÚSTAV  
VYŠŠÍCH STUDIÍ  
ČVUT V PRAZE**

## Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citoval(a) a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 24.06.2024

Podpis:

## Poděkování

Chtěl bych poděkovat zejména mé vedoucí bakalářské práce, PhDr. Miroslavě Kovaříkové, Ph.D., za výborné rady, skvělý přístup a odbornou konzultaci v rámci celkového zpracování bakalářské práce.

## Abstrakt

Jeden z nejčastějších projevů kriminality školní mládeže je šikana, v době rozmachu informačních a komunikačních technologií je na vzestupu šikana kybernetická, tedy kyberšikana. Důvod je velice prostý, valná většina mladých lidí ve školním věku tráví více času ve virtuálním prostoru, s tímto se pojí další problémy např. nelátkové závislosti – netolismus.

Tato práce se věnuje právě problematice šikany, kyberšikany a netolismu. Teoretická část se věnuje shrnutí dosavadních poznatků v odborné literatuře. V praktické (empirické) části bude pomocí anonymního dotazníku s pedagogickými pracovníky pražských škol zjištěno, jak často situace mezi a s žáky řeší, zdali jsou na tuto problematiku připraveni, jakým způsobem jsou v této problematice vzdělávání. Jak často a jakým způsobem spolupracují s Policií České republiky. Cílem této práce je navrhnout doporučení pro komunikaci, spolupráci a postupy při řešení otázky kriminality školní mládeže.

## Klíčová slova

Šikana, kyberšikana, netolismus, kriminalita, mládež, Policie České republiky, spolupráce.

## Abstract

Bullying is one of the most common manifestations of crime among school youth, and cyberbullying is on the rise in the age of information and communication technologies. The reason for this is very simple, the vast majority of young people of school age spend more time in virtual space, that comes with other problems such as non-substance addiction - netolism.

This paper focuses on the issues of bullying, cyberbullying and netolism. The theoretical part is devoted to a summary of the existing knowledge in the literature. In the practical (empirical) part, an anonymous questionnaire will be used with pedagogical staff of Prague's schools to find out how often they deal with situations between and with pupils, whether they are prepared for this issue, and how they are educated on this issue. How often and in what way do they cooperate with the Police of the Czech Republic. The aim of this thesis is to propose recommendations for communication, cooperation and procedures for dealing with the issue of school youth crime.

## Keywords

Bullying, cyber-bullying, netolism, criminality, youth, Police of the Czech Republic, cooperation.

# Obsah

Úvod .....	9
1 Projevy kriminality školní mládeže.....	12
1.1 Kriminalita mládeže	12
1.1.1 Definice pojmu mladistvý	12
1.1.2 Trestní opatření proti mladistvým	12
1.1.3 Ochranná opatření mladistvých	13
1.1.4 Výchovní opatření mladistvých	14
1.1.5 Soudy pro mládež	15
1.1.6 Mediační a probační služba České republiky	16
1.2 Faktory ovlivňující závadové chování	16
1.2.1 Sociální faktory	16
1.2.2 Psychologické faktory	17
1.2.3 Biologické faktory	18
1.2.4 Agresivita	19
1.2.5 Agrese	20
1.3 Šikana ve školním prostředí	22
1.3.1 Pojem šikana	23
1.3.2 Šikana a její formy	23
1.3.3 Šikana a její prevence	25
2 Kyberšikana jako problém napříč generacemi .....	27
2.1 Pojem kyberšikana	27
2.2 Formy a projevy kyberšikany	28
2.2.1 Pocit anonymity	31
2.2.2 Netiketa, pravidla slušného chování ve virtuálním prostoru	33
2.3 Kyberšikana, její prevence a řešení	35
2.4 Kyberšikana versus zákon	38
3 Netolismus jako závislost 21. století .....	39
3.1 Pojem závislost	39
3.2 Pojem nelátková závislost – netolismus	39
3.2.1 Nejčastější projevy a znaky netolismu	41
3.3 Léčba nelátkové závislosti	42
4 Empirický výzkum.....	45
4.1 Cíle empirického výzkumu	45

4.2	Výsledky dotazníkového šetření	46
4.3	Shrnutí výzkumného šetření	59
4.4	Doporučení pro komunikaci a spolupráci	61
	Závěr .....	62
	Seznam použité literatury .....	63
	Seznam obrázků .....	68
	Seznam grafů .....	69
	Seznam příloh .....	70



# Úvod

*„Jestliže máte rádi to, co má ráda mládež, pak mládež bude milovat to, co milujete vy.“  
Giovanni Bosco, katolický kněz, světec, vychovatel 1815-1888*

Bakalářská práce se zabývá problematikou kriminality školní mládeže a problematikou nelátkových závislostí. Výběr samotného tématu vychází z vlastní profesní praxe. V praxi často dochází k situacím nedostatečné spolupráce mezi Policií České republiky a školami v oblasti kriminality školní mládeže.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. První část je teoretická, druhá část je empirická. Teoretická část se věnuje shrnutí dosavadních poznatků v odborné literatuře. První kapitola se zabývá projevy kriminality školní mládeže. Co to vlastně kriminalita mládeže je, a jakým způsobem na ní nahlíží zákony České republiky. Seznamuje nás s faktory, které závadové chování může ovlivnit. Dále nás seznámí s pojmy agresivita a agrese. Co je charakterizuje a jak se dělí. Poslední část první kapitoly seznamuje se šikanou ve školním prostředí. Popisuje, co to šikana je, jaké jsou její formy a možnosti její prevence.

Druhá kapitola se zabývá problematikou kyberšikany, specifikuje, co to kyberšikana je a jaké jsou její formy a projevy. V této části se setkáme s pojmy, jako jsou anonymita a netiketa. Dále se zde popisují projevy kyberšikany v rámci trestního zákoníku. Tato kapitola se taktéž zaměřuje na konkrétní možnosti řešení samotných projevů kyberšikany. Jsou zde specifikovány různé instituce, které hrají klíčovou roli v prevenci a řešení. Jeden z těchto institutů je rodina, která by měla být dítěti nebo oběti kyberšikany nápomocná, vést s obětí rozhovor a snažit se zmapovat celý proces závadového jednání a učinit konkrétní opatření, jak se s tímto problémem vypořádat. Samotná škola nebo školský systém realizují různé přednášky a osvětu v této problematice. Samotní zaměstnanci školy sledují závadové chování a činní kroky k prevenci a potlačování takového chování v rámci prostředí školy. Do podpory se zapojují jak státní, tak i nestátní organizace jako je například Národní centrum bezpečnějšího internetu. Toto centrum zajišťuje různé programy a zřizuje Horkou linku pro akutní problémy nebo projevy závadového chování. Policie České republiky ve spolupráci s jinými organizacemi pořádá různé preventivní programy, a to pro děti i rodiče.

Třetí kapitola se zaměřuje na problematiku nelátkových závislostí. Toto téma je velice aktuální z důvodu neustálého rozvoje komunikačních a informačních technologií. Tento problém postihuje zejména děti a dospívající mládež. Specifikuje se zde, co to nelátková závislost je. Jak se nelátková závislost projevuje v rámci rozvoje digitálních technologií. Popisují se zde nejčastější projevy jako je závislost na počítačových hrách, virtuální sexualitě, elektronických zařízeních nebo sociálních sítích.

Poslední část třetí kapitoly popisuje samotnou léčbu netolismu. Jsou zde popsány různé metody například lepší organizace volnočasových aktivit, náhrada jinými aktivitami, digitální detoxikace nebo ambulantní léčba.

Empirická část bakalářské práce je věnována anonymnímu dotazníku a jeho vyhodnocení. Cílovou skupinou pro tento anonymní dotazník jsou učitelé pražských škol. Dotazník zjišťuje, jakým způsobem jsou učitelé vzdělávání v problematice kriminality školní mládeže. Zdali znají programy nabízené Policií České republiky. Zdali se setkali s projevem závadového chování vůči vlastní osobě. Jestli znají povinnosti, které vyplývají z projevu závadového chování. Jakým způsobem postupují při jejich řešení. Zdali tyto situace řešili s Policií České republiky, a jaká byla jejich komunikace.

Cílem této práce je navrhnout doporučení pro komunikaci, spolupráci a postupy při řešení otázky kriminality školní mládeže.

# TEORETICKÁ ČÁST

# 1 Projevy kriminality školní mládeže

Myslím si, že kriminalita mládeže je celospolečenský problém, který je potřeba řešit. V dnešní době existuje spousta institucí ať už vládních nebo soukromých, které se o tuto problematiku zajímají. Celkově se mi zdá, že se po pandemii Covidu 19 a kvůli právě probíhající válce na Ukrajině, mění situace ve společnosti. Přijde mi, že se vztahy mezi lidmi zhoršují. Celková nálada ve společnosti na mě působí negativním dojmem.

## 1.1 Kriminalita mládeže

Kriminalita mládeže je souhrn chování a jednání obsažený v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy, o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, tento zákon byl změněn zákonem č. 203/2019 Sb., který navazuje na zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, trestní řád.

### 1.1.1 Definice pojmu mladistvý

Mladistvý je jakýkoliv člověk ve věku patnácti až osmnácti let. Mladistvý může být za trestný čin odpovědný, jestliže v době spáchání dosáhl takové rozumové, mravní vyspělosti a dokázal rozpoznat, že se jedná o protiprávní čin a zároveň mohl ovládat své jednání. Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění. Mladistvému lze uložit trestní opatření, ochranná opatření a výchovná opatření. (dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>)

### 1.1.2 Trestní opatření proti mladistvým

Za provinění může soud uložit tyto opatření:

- obecně prospěšné práce
- peněžitě opatření
- peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu
- propadnutí věci
- zákaz činnosti
- zákaz držení a chovu zvířat

- vyhoštění
- domácí vězení
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení)
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem
- odnětí svobody nepodmíněné dle § 24 odstavce 1 zákona č. 218/2003 Sb.,

Obecně prospěšné práce - tento trest nesmí převyšovat polovinu horní hranice stanovené v trestním zákoníku. Obecně prospěšné práce nesmí ohrozit zdraví, bezpečnost a mravní vývoj mladistvého. Peněžitý trest - u peněžitého trestu je potřeba zohlednit dosavadní život a prostředí, ve kterém mladistvý žije a zdali pracuje. Peněžní opatření se v zásadě rozděluje na sazby. Sazba může být v rozmezí od deseti do třistašedesátipěti denních sazeb. Denní sazba je v rozmezí 100,- Kč až 5000,- Kč. Domácí vězení nesmí převyšovat polovinu horní hranice sazby. Může být stanoven náhradní trest odnětí svobody, který může trvat nejdéle šest měsíců. Celková doba domácího vězení nesmí přesáhnout jeden rok. Zákaz činnosti a zákaz držení a chovu zvířat může být uložen za podmínky, že to mladistvému nebrání v přípravě na jeho povolání. Horní hranice výše trestu nesmí převyšovat pět let. Za provinění se dá uložit trest odnětí svobody s horní hranicí maximálně pěti let a s dolní hranicí jeden rok. Zkušební doba se v případě mladistvého stanovuje na dobu maximálně tří let. (dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>)

### 1.1.3 Ochranná opatření mladistvých

Mezi ochranné opatření patří ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci, zabránění části majetku a ochranná výchova.

Ochrannou výchovu ukládá soud, pokud:

- o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije,
- dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo
- prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy, a nepostačuje uložení výchovných opatření podle zákona o rodině dle § 22 odstavce 1 zákona č. 218/2003 Sb.,

Ochranná výchova trvá nejdéle do dovršení osmnáctého roku věku mladistvého. Soud však může ochrannou výchovu prodloužit do devatenáctého roku mladistvého.

Pokud soud uloží mladistvému ochranou výchovu, nemá mladistvý záznam v rejstříku trestu. Je to alternativní forma trestu, díky které není ohrožena budoucnost mladistvého při ucházení se o práci, případně je zde menší pravděpodobnost, že bude páchat obdobnou či jinou trestnou činnost.

Na území České republiky vykonávají ochranou činnost výchovné ústavy, dětské domovy a diagnostické ústavy. (dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>)

#### **1.1.4 Výchovná opatření mladistvých**

Toto opatření je součástí sociálně-právní ochrany. Je zaměřeno na mladistvé z důvodu řádné výchovy. Cílem je podpora sociálního zázemí a zlepšení chování. Toto opatření lze uložit nejdéle na dobu tří let.

Výchovnými opatřeními jsou:

- dohled probačního úředníka
- probační program
- výchovné povinnosti
- výchovná omezení
- napomenutí s výstrahou

Tyto opatření může ukládat soud pro mládež nebo státní zástupce v přípravném řízení, a to se souhlasem osoby mladistvého. Mladistvý může do doby, než je pravomocně rozhodnuto, svůj souhlas odvolat, a to buď přímo u soudu nebo u státního zástupce.

Dohled probačního úředníka - probační úředník dohlíží na celkové chování mladistvého. Sleduje, jak se mladistvý chová ke své rodině a jak na něj a jeho chování rodina působí. Účelem je sledovat a kontrolovat mladistvého, zajistit ochranu společnosti a působit tak, aby mladistvý neopakoval nebo nepáchal jinou trestnou činnost. Odborně ho vede s cílem zajistit mladistvému řádný budoucí život. Mladistvý má za povinnost spolupracovat s probačním úředníkem na základě vytvořeného probačního plánu. Mladistvý se musí dostavovat k probačnímu úředníkovi, a to na základě plánu, který zohledňuje poměry a životní situaci mladistvého. Dále má mladistvý za povinnost informovat probačního úředníka o tom, kde se zdržuje, jaké vykonává zaměstnání a o dodržování jemu

uložených výchovných omezení a opatření. Mladistvý nesmí bránit probačnímu úředníkovi ke vstupu do jeho obydli.

Samotný probační program může zahrnovat činnosti, jako jsou sociální výcvik, terapeutické aktivity, činnost v rámci komunity, psychologické poradenství, může být spojen se vzděláním a přípravou k budoucímu povolání. Mladistvému může zejména pomoci k rozvoji je vlastní osobnosti a sociálního profilu.

Výchovnými povinnostmi se rozumí bydlení s rodičem nebo jiným dospělým, který je za mladistvého odpovědný. Peněžní úhrada škody obětem jeho protiprávního jednání, musí o něj usilovat. Mladistvý musí vykonávat společensky prospěšnou činnost daného druhu. Podrobovat se psychologickému či terapeutickému programu. Nesmí provádět žádnou jinou trestnou činnost. Dále se musí vyhýbat návykovým a psychotropním látkám, případně navštěvovat odvykací program. Tyto činnosti nesmí narušit jeho probíhající vzdělání a přípravu na zaměstnání. Denně se dá nějaká taková činnost nařídít až na čtyři hodiny, týdně maximálně na osmnáct hodin. Celková doba nesmí přesáhnout šedesát hodin.

Výchovné omezení může znamenat zákaz pro mladistvého navštěvovat určitá místa či zařízení. Jedná se o místa, která by mohla vážně narušit jeho společenský a osobní rozvoj. Výchovné omezení se dá taktéž uložit na zákaz styku s určitými jedinci, či zákaz užívání návykových a psychotropních látek.

Napomenutí s výstrahou je taková podmínka pro mladistvého. Soud pro mládež upozorní mladistvého, co udělal špatně a co může nastat, zdali bude v takovém jednání pokračovat nebo páchat jinou trestnou činnost. Napomenutí s výstrahou se uděluje v přítomnosti jednoho z rodičů či jiného zákonného zástupce. (dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>)

### **1.1.5 Soudy pro mládež**

Jedná se o specializované soudy zabývající se proviněními nezletilých. Tyto soudy jsou zřízeny na základě zákona č. 218/2003 Sb., zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže. Jedná se o specializované senáty okresních a krajských soudů v rámci celého území České republiky. (dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>)

### 1.1.6 Mediační a probační služba České republiky

Probační a mediační služby České republiky spolupracují se soudy pro mládež. Jsou zřízeny na základě zákona č. 257/2000 Sb., zákon o probační a mediační službě. Jejich práva a povinnosti taktéž upravuje zákon č. 218/2003 Sb., Tyto služby fungují bezplatně a může se k nim mladistvý i rodič v průběhu trestního řízení obrátit. (dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>)

## 1.2 Faktory ovlivňující závadové chování

Můžeme označit tři základní oblasti, které ovlivňují závadové chování mladistvého:

- sociální faktory
- psychologické faktory
- biologické faktory (Sobotková, 2014)

### 1.2.1 Sociální faktory

Základem výchovy a první sociální kontakt je rodina. Rodina by měla na jedince působit kladným způsobem. Rodina utváří mravní osobnost člověka. Jako dítě se učí od rodičů. Rodina ho seznamuje s okolním světem a dalšími lidmi. Vlivem rodiny je regulováno chování jedince a jedinec získává dovednosti a zkušenosti. Pakliže selže mravní výchova, vzniká prostor a přístup ke kriminálnímu chování jedince. (Semrád et al. 2016) Rodina je dynamická instituce. V průběhu času se mění a vyvíjí se. Rodiny se mohou rozpadnout nebo rozvést. Mezi důvody rozpadu patří ekonomické problémy. Rodiče nejsou úspěšní v zaměstnání, nejsou schopni vydělat si dostačující obnos peněz, nebo o samotnou práci přišli. Dalším častým faktorem rozpadu rodiny může být domácí násilí. Jedinec může být těmito situacemi ovlivněn a může z těchto situací pochytit nevhodné vzorce chování, které může považovat za normální. Stát ovlivňuje život rodin. Rodině může chybět podpora či sociální zázemí. Rodiče z důvodu zajištění obživy nemají čas na rodinný život a výchovu jedince. Děti jsou tak bezprizorní a můžou být vystaveny negativním vlivům okolí. Dobře situovaná rodina také není zárukou dobré výchovy dítěte. Rodina je nositelem kultury, předává základní normy. Dítě se učí, jak se vyrovnat s různými cizími vlivy ve svém okolí. (Hardy et al. 2011) Dětství v rodinách, kde existují konflikty, a hrozí rozpad, může mít dalekosáhlé důsledky na vývoj jedince. Sociální, psychické a materiální problémy můžou navozovat stavy méněcennosti, pocitu opuštění, celkově dokáží jedince psychicky zatížit. Pakliže rodina ve výchově dítěte selže, musí zasáhnout stát formou různých odborů sociálně-právní ochrany dětí. Je na rodině, jaký styl výchovy zvolí. (Kraus, 2008)



Dalším sociálním faktorem může být školní prostředí. Školní prostředí je další místo po rodině, kde je jedinec ovlivňován. Nedostatek školních úspěchů či negativní zkušenost mohou vést ke kriminálnímu chování jedince. Existuje několik faktorů, které mohou zabránit závadovému chování jedince. Tím může být podpora učitelů, spolužáků nebo rodičů. Pakliže jedinec tuto podporu nemá, může svoje problémy kompenzovat formou špatného chování. (Shoemaker, 2018) Školní prostředí napomáhá vytvářet, jak budoucnost jedince, tak i jeho osobnost. Škola by měla působit na jedince pozitivně a měla by ho kvalitně připravit na budoucí život. Škola však může také působit špatným dojmem na jedince. Jedinec se musí adaptovat na nové prostředí a na novou autoritu v podobě učitele. Změna ne vždy proběhne dobře, potíže mohou nastat při tvorbě nových přátelství se spolužáky nebo zvyknutím si na nový školní systém. (Texl, 2022)

Vrstevníci jsou další sociální skupinou, mezi kterou začne jedinec trávit čas. Hledá v nich oporu a vzory. Jedinec si je hledá na základě podobného věku a podobných zájmů. Nachází mezi nimi oporu, protože řeší často stejné problémy jako on. Díky tomu si začíná jedinec utvářet sám sebe. Svoje názory a osobnost jako takovou. Je to klíčové období, kdy jedinec přechází z dětství do dospělosti. Jedinec může být ovlivněn svými kamarády, což sebou nese spoustu rizik. Jedinec své kamarády může brát jako druhou rodinu. (Krulichová et al. 2015) Jakmile jedinec bude trávit čas s partou svých kamarádů, může od nich přijmout jejich názory a určité vzorce chování. V tomto období dochází nejčastěji k závadovému jednání. Z důvodu nudy se parta kamarádů může podněcovat k nějakým formám závadového nebo kriminálního jednání. Příkladem může být vandalismus v podobě malování graffiti nebo užívání omamných a psychotropních látek v podobě alkoholu či marihuany. (Matoušek, 1996) Ve spoustě vrstevnických part je osoba, která partu vede. Tento vůdce party ovlivňuje ostatní členy party. Ti ho bezmyšlenkovitě následují a nezamýšlí se nad dopady takového chování nebo nápadů, které chce vůdce party realizovat. Ostatní nápady jsou potlačovány ve prospěch vůdce party. (Chmelík, 1998)

### **1.2.2 Psychologické faktory**

Jedince může ovlivnit rozumová a duševní způsobilost. Velkým ovlivňujícím faktorem může být potřeba lásky, důvěry a jistoty. Jedinec může trpět či se mu mohou začít projevovat různé poruchy osobnosti. Nástup těchto poruch může být urychlen užíváním návykových a psychotropních látek. (Blažek et al. 2019) Při zkoumání osobnostních dispozic v souvislosti se závadným chováním jedinců bylo zjištěno, že závadové osoby jsou fixováni na přítomnost. Výsledek a důsledek jejich jednání je nezajímá. Výzkumem bylo zjištěno, že závadové osoby špatně rozlišují pozitivní a negativní události. Z pohledu osobnostního profilu byly u závadových osob naměřeny zvýšené body ve stupnici

schizofrenie a psychopatie. Zvýrazněné jsou typy chování, jako je agrese, impulzivnost a malá zodpovědnost. Psychopatická porucha osobnosti se zejména projevuje zcela minimální nebo žádnou přítomností výčitek svědomí, nedostatkem osobní cti či povrchními a citově nerozvinutými lidskými vztahy. Psychopatie bývá trvalá a vrozená. Je často kvalifikovaná u osob dopouštějících se protiprávního jednání. Psychopatická struktura se formuje již od dětství, v pozdějších letech života je již nezvratná. To souvisí s výchovou, rodinou a sociálním zázemím jedince. (Koudelková, 1995)

### 1.2.3 Biologické faktory

Vědeckému zkoumání byly také podrobeny vnitřní faktory závadového chování jedince, které si jedinec po narození přináší na svět. Jedním z odborníků, který tyto věci zkoumal je lékař Cesare Lombroso, který se zabýval degenerativními znaky u rodilých osob se sklony k protiprávnímu jednání. (Matoušek et al. 1998) Americký antropolog Earnest A. Hooton se ve třicátých letech dvacátého století zabýval výzkumem tvarů lebek zločinců. Německý psychiatr Ernst Kretschmer se zabýval tělesnou stavbou člověka, ke každé tělesné stavbě přiřazoval určité typy protiprávního jednání. Tyto teorie následně ubývaly na významu z důvodu rasismu, předpojatosti a postojům veřejnosti. Avšak některá závadová chování jsou podmíněna biologickými faktory. Například se může jednat o sníženou sebekontrolu či hyperaktivitu. Biologický faktor zvyšuje pravděpodobnost, že na závadové chování jedince může mít vliv okolní prostředí. Je proto důležité si uvědomit, že u mladého jedince se hůře předpovídá budoucnost než u dospělého jedince. Závadové chování mladistvého může být ojedinělé nebo naopak to může být začátek jeho kriminality. Více výrazný je biologický faktor kriminality u dospělého jedince než u mladistvého. Příčinou může být krátká doba k projevení biologického faktoru a také vliv sociálních skupin v průběhu dospívání. Proběhlo mnoho pokusů a studií s cílem porovnat biologické faktory mezi skupinou jednovaječných a dvojvaječných dvojčat. Těmito studii se zabývali norští psychiatři Steffen Dalgard a Einar Kringlen. Touto studií zjistili, že pravděpodobnost protiprávního jednání mezi dvojvaječnými dvojčaty je dvakrát až třikrát nižší než mezi jednovaječnými dvojčaty. Dále se zjistilo, že dvojvaječná dvojčata a lidé, kteří nejsou z dvojčat, jsou méně často zavíráni do vězení než dvojčata jednovaječná. Menší rozdíl v chování dvojčat byl pozorován na základě stejné či hodně podobné výchovy dvojčat. (Matoušek et al. 1998)

## 1.2.4 Agresivita

*„Agresivita (z lat. Aggressivus ) postoj, útočnost nebo vnitřní pohotovost k agresí. V širším slova smyslu se takto označuje schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem.“ (Martínek, 2009 s. 9)*

Každý člověk je do jisté míry vybaven agresí. Je to jeden z faktorů pro přežití. Člověk, který je více k agresivitě náchylný, je řízen svojí agresivitou a svádí s ní neustálý boj. Takovému člověku komplikuje mezilidské vztahy a ztěžuje jeho komunikaci s okolním světem. Takový člověk reaguje i na slabé podněty špatně. Impulzivní člověk má sklony ke vztahovačnosti a urážlivosti. S takovými lidmi je špatná domluva a celková komunikace. Člověk s nízkou mírou agresivity je schopen dělat více kompromisů. Je více společenský a komunikativní. (Martínek, 2009)

Zdeněk Šimanovský popisuje agresivitu jako útočné jednání vůči okolí, například proti zvířatům a lidem či věcem. Takové jednání souvisí s vnitřním rozporem mezi prožíváním a samotným jednáním. (Šimanovský, 2002)

Alfred Adler (1908) popsal agresivitu jako instinkt moci, který kompenzuje pocit méněcennosti. Dále ji popsal jako částečně vědomou reakci, která překonává každodenní problémy. (Heretik, 1999)

Agresivitu vyvolává emoční nestabilita jedince. Je brána jako stálá osobní vlastnost, která je těžce ovlivnitelná. Častou příčinou vzniku agresivity bývá špatná emoční situace jedince. Agresivita se projevuje jako zloba, afekt a vztek. Agresivní jednání může být verbální, a to v podobě hojného užívání vulgarismů, agresivita může přerůst i ve fyzické napadení. (Spurný, 1996)

Agresivitu je možné rozdělit:

- dle projevů
- dle intenzity
- dle směru

Dle projevů můžeme rozlišit verbální agresivitu. Jedná se o slovní napadání, užívání vulgarismů, pomlouvání či používání gest. Brachiální agresivita je projevována jako fyzické napadení, šikanování, týrání nebo ublížení na zdraví.

Dle intenzity můžeme rozlišit agresivitu, která se odehrává pouze v hlavě. Tedy bez jakéhokoliv vnějšího projevu. Agresivita se vnějším projevem zahrnuje verbální napadání, používání výhrůžek a nadávek.

Dle směru můžeme rozlišit agresivitu extropunitivní. Agresor směřuje svůj útok vůči okolí. Hlavním motivátorem je vztek a nepřátelství vůči ostatním. Při agresivitě intropunitivní agresor směřuje útoky vůči sobě samému. Trpí pocitem viny a výčitkami. Takový člověk je schopný sám sobě ublížit. V těchto případech často dochází k sebepoškozování. Člověk se může například řezat na končetinách. V nejextrémnějších případech člověk často páchá sebevraždu.

Generalizována agrese je taková agrese, která je zaměřená proti všem a proti celému světu. Konstruktivní agrese je vlastně asertivita. Tedy schopnost člověka se nenásilně prosadit. Tato agrese přispívá k rozvoji osobnosti. Znakem destruktivní agrese je touha ničit a ublížovat. Tato agrese u člověka vyvolává potěšení z bolesti a strachu druhých. Tato agrese může vyústit v závažné protiprávní jednání. (Švingalová, 2002)

### 1.2.5 Agrese

*„Agrese (z lat. Aggressio) výpad, útok nebo jednání, jímž se projevuje násilí vůči některému objektu, nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit.“* (Martínek, 2009 s. 9)

Agrese je projev agresivity. Může se jednat o násilné narušení práv jiného jedince. Asertivní chování se také považuje za projev agrese. Asertivita znamená, že jedinec prosazuje svoje zájmy a názory na základě platných právních a morálních norem. Jedinec chce svému okolí ukázat, jak bude myslet a konat. (Martínek, 2009)

Ivo Čermák popisuje agresi jako činnost, která má záměr ublížit jiné osobě nebo přimět osobu, aby něco strpěla či jiné osobě vyhověla. Kromě fyzické agrese popisuje agresi psychickou a emocionální. Projevem takové agrese může být zastrašování nebo vyhrožování. (Čermák, 1998).

Konrad Lorenz (1992) definoval agresi jako soubor biologických faktorů vyvolávající hostilní reakci proti někomu jinému. Na základě etologických studií tvrdil, že se v člověku nahromadí negativní energie, která se pak na základě nějakého vnějšího spouštěče vypustí ven. Může se jednat o biologický faktor typu nepřátelského pohledu nebo vulgárního gesta. Jakmile pomyslný pohár přeteče, dojde k uvolnění agrese. Uvedl, že skvělým a bezpečným uvolněním této agrese může být sport. (Hayes, 1998)

Erich Fromm rozlišil agresi na dva různé druhy. Jeden je společný pro zvířata i lidi. Jedná se o fylogenetický impuls, který velí k útoku nebo útěku. Pokud je zvíře nebo člověk ohrožen na životě nastoupí benigní agrese, tedy vlastně pud sebezáchovy. Tato agrese zaniká spolu se zánikem

nebezpečí. Další typ agrese je agrese maligní. Ta je typická pro člověka. Tato agrese nemá fylogenetický impuls, zahrnuje projevy typu verbálního či fyzického napadání. (Fromm, 1997)

Agresi je možné rozdělit:

- fyzická aktivní přímá agrese
- fyzická aktivní nepřímá agrese
- fyzická pasivní přímá agrese
- fyzická pasivní nepřímá agrese
- verbální aktivní přímá agrese
- verbální aktivní nepřímá agrese
- verbální pasivní přímá agrese
- verbální pasivní nepřímá agrese

Fyzická aktivní přímá agrese znamená fyzické ubližování jinému člověku, může se jednat o fyzické napadání v podobě úderů a kopů. Útočník zneužívá své převahy nad obětí. V prostorách škol se tato agrese typicky projevuje jako šikana.

Fyzická aktivní nepřímá agrese funguje tak, že si jedinec vyhlídne nějakou oběť a instruuje jiného agresora, kterému dává pokyny a vymýšlí způsoby, jakými má oběti ubližovat. Takový agresor jen dané situaci přihlíží, ale aktivně se na ní nepodílí.

Fyzická pasivní přímá agrese se v prostorách škol může projevovat tak, že agresor ničí školní nebo vlastní vybavení oběti. Student nebo skupina studentů může oběti zničit nějaký výrobek, disk s připravenou prezentací nebo dražší vybavení, jako je notebook. Agresor se snaží překazit oběti možný úspěch či prospěch v nějakém předmětu.

Fyzická pasivní nepřímá agrese se může projevit jako odmítnutí pomoci, jak učiteli, tak i spolužákovi. Může se například jednat o neuvolnění místa ve školní jídelně.

Verbální aktivní přímá agrese mnohdy předchází fyzické aktivní přímé agresi. Jedná se o slovní ponižování, nadávání a urážení. Zdeněk Martínek popisuje, že verbální agrese se začíná považovat za něco normálního a společensky přijatelného. Ve třídách se student nebo žák, který je zásoben hojným počtem vulgarit, stává hvězdou třídy. Píše o učitelích, kteří tvrdí, že nadávky mezi dětmi jsou naprosto normální. Zároveň však apeluje na učitele, aby se tyto projevy chování nestávaly normou.

Verbální aktivní nepřímá agrese je agrese kdy agresor či skupina agresorů pomlouvá oběť. Může se jednat o pomlouvání účesu, oblečení nebo sociální zázemí. Ve škole se to může projevovat

jako špatné napovídání při testu či ústní zkoušce. Agresor nebo skupina agresorů se tak baví na účet oběti.

Verbální pasivní přímá agrese se může projevovat jako ignorace druhé člověka. Agresor předstírá, že druhý neexistuje a je pro něj v podstatě jen vzduch. Ve školním prostředí to může zapříčinit, že i ostatní žáci se k oběti mohou chovat stejným způsobem. Takový jedinec pak může být z kolektivu třídy vyloučen.

Verbální pasivní nepřímá agrese je v podstatě svádění viny na člověka, který je mnohdy v různých situacích viníkem. Na takového člověka je pak sváděno i jednání, za které nenesou odpovědnost. Ve školním prostředí se může jednat o problémového žáka nebo skupinu žáků. Nikdo se jich nezastane, a to i ve chvíli, kdy okolí ví, že žádnou vinu nenesou. Takoví žáci jsou v podstatě nálepkováni jako černé ovce třídy. (Martínek, 2009)

Ivo Čermák rozlišuje dvě agrese, a to afektivní agresi, která je impulzivní, projevuje se nepřátelstvím a zlostí. Je to souhrn verbálního nadávání v podobě vulgarismů a fyzického napadání. Po skončení agrese je agresor, jak psychicky, tak i fyzicky vysílen. Takoví agresori si málokdy uvědomují a pamatují své jednání. Druhou agresí je agrese instrumentální. Tato agrese se dá taktéž popsat jako cílevědomost. Tato agrese se nevyznačuje zlostí, ale motivuje agresora k dosažení úspěchu nebo kvalitního výkonu. Příkladem může být sportovní utkání. (Čermák, 1998)

### **1.3 Šikana ve školním prostředí**

Sociálně způsobilý je člověk, který racionálně využívá svých emocionálních, motorických a duševních dovedností. Využívá je tak, aby dosáhl určitých cílů a správně se vyrovnal se životními komplikacemi. Osobní nezávislost člověka je dovednost, která člověku pomáhá řídit si svůj vlastní život a pomáhá mu s organizací osobních potřeb. Za sociálně odpovědného člověka se považuje ten, kdo má důslednou odpovědnost k sobě samému, ke svému nejbližšímu okolí a ke společnosti obecně. Učitel by měl vnímat dynamické procesy, vhodně reagovat, a zvláště usměrňovat proces dospívání mládeže. Mimo jiné by měl zvládat týmovou práci a jednání s dospělými.

Takový jedinec se dá charakterizovat jako dobrý posluchač, je nenuceně komunikativní, konstruktivně řeší dané problémy, působí na druhé klidným dojmem, v rámci komunikace rád poznává nové lidi, má spoustu zájmů a je zvědavý, má kladné vztahy k osobě vlastní i ke svému okolí, je schopen rozvíjet kladné rysy ostatních lidí, je trpělivý a citlivý. Mimo jiné musí umět kritizovat i pochválit, a to

nejenom sebe, ale i druhé. Má vůdčí dovednosti a je schopen motivovat, řídit a ovlivňovat mezilidské vztahy. (Vališová et al. 2021)

### 1.3.1 Pojem šikana

Šikana je širší problém, který se objevuje napříč sociologickými, psychologickými, mravními a pedagogickými odvětvími. Cestou k řešení tohoto problému by mělo být hledání způsobů, které by nám měly ukazovat nedostatky sociokulturní společnosti a nedostatky školského systému České republiky. Mezi vážné problémy můžeme zařadit ztrátu solidarity mezi silnými a slabými jedinci. Neméně závažnými problémy můžou být konzumní ideje, degradace rodinných vztahů a nadměrné trávení času nevhodnou zábavou. (Říčan, 1995)

Šikana může být označena jako porucha chování, jedinec si je vědom sociálních norem, rozumí jim, ale nerespektuje je. Tato porucha může být vnímána jako odlišnost na poli socializace. Je to neschopnost jedinců dodržovat normy odpovídající věku a rozumovým dovednostem. Bezmocnost a slabost obětí šikany posiluje i stimuluje jedince, kteří šikanují. Šikana může být popsána jako násilné a ponižující jednání skupiny nebo jednotlivce vůči jedinci, který se není schopný účinně bránit či uniknout. (Vágnerová, 2008)

Smyslem šikany je úmyslné fyzické a psychické napadání slabého jedince, které se opakuje. Šikana má za cíl ublížit, ohrozit nebo zastrašit. Je páchána skupinově nebo jednotlivě oproti druhým. (Vágnerová et al. 2009)

Šikana a ubližování je páchána na někom, kdo se nemůže bránit. Opakování je jednorázové, častěji spíše opakované. Žáci a studenti stejného postavení si mezi sebou ubližují. (Říčan et al. 2010)

### 1.3.2 Šikana a její formy

Zdeněk Martínek popisuje určité formy šikany napříč různými sociálními rolami:

- učitel versus žák
- žák versus učitel
- rodič versus učitel
- učitel versus rodič
- učitel versus učitel

- ředitel versus učitel

Vztah mezi učitelem a žákem může být problematický. Učitel může takového žáka častěji napomínat, častěji ho vyvolávat k tabuli než ostatní žáky a může ho při zkoušení před ostatními žáky zesměšňovat, a to třeba na základě jeho chybějících znalostí. Učitel taktéž může žákovi pokládat těžší otázky než ostatním studentům a může ho hůře za jeho činnost hodnotit.

Učitel může být leckdy snadnou obětí šikany žáka, žáci jsou, co se počtu týče v jasné převaze oproti učiteli. Žáci ho mohou úmyslně provokovat. Přerušují jeho výklad nebo ho můžou dokonce i zesměšňovat. Zdeněk Martínek uvádí, že ženy jako učitelky jsou k takovým podnětům mnohem více citlivé. Často na tyto podněty reagují velice prudce. Samotné žáky jenom navnadí tyto provokace opakovat. Žáci v tom vidí způsob, jak zpomalit výklad nebo činnost, a to na úkor probíhající vyučovací hodiny. Učitelé mohou být cílem šikany na základě nějaké slabosti typu tělesné odlišnosti nebo poruchy zraku. Dobrým spouštěčem těchto situací bývá samotný učitelský sbor. Pokud se dva nebo více kantorů v přítomnosti nebo na doslech žáků baví o někom z učitelského sboru nebo ho dokonce pomlouvají. Tyto případy mohou u žáků navozovat situace, kdy pomlouvaného učitele provokují a ztrácí k němu respekt. Z některých kantorů jde přirozený respekt. Jiní zase musí o respekt bojovat, aby si ho získali. Komunikace takových učitelů by se nikdy neměla dostat mezi žáky. Každý učitel musí být na škole respektován.

Spoustu rodičů si myslí, že jim škola, kde jejich děti studují, půjde ve všech ohledech na ruku. Zpochybňují samotnou výuku učitele a dávají mu rady, jak nejlépe učit a vychovávat jejich dítě. Své děti se snaží bránit za každou cenu. Rodiče by měli vědět, jak výuka probíhá. Nicméně škola by si měla vytyčit nějaké mantinely, za které už rodiče nepustí. Rodič může manipulovat s učitelem s cílem ovlivnit prospěch svého dítěte, a to na základě zjištěných informací, které se ze školy dostanou. Může se jednat o hádku mezi kantory, čehož mohou rodiče využít ve prospěch svého dítěte. Rodič by v žádném případě neměl křičet na kantora nebo vulgárně nadávat kantorovi v přítomnosti svého dítěte, který na škole studuje. Dítě si může usmyslet, že pak s učitelem může jednat stejně jako jeho rodič. Rodič taktéž může zesměšňovat výši platu učitele. Učitelé by si měli své neshody vyřikávat ve sborově nebo mimo dosah dětí, aby se těmto situacím předcházelo.

U problémových žáků může nastat situace, kdy je rodič cílem šikany učitele. V tomto případě rodič nezvládá své dítě a snaží se tento problém se školou nebo konkrétním kantorem řešit. Kantor tak může poučovat a radit takovému rodiči, co má dělat. Ve škole je dítě nezvladatelné sám si s tím kantor neví rady a snaží se tak maximálně působit na rodiče. Dítě si pak může myslet, že je trestáno kvůli škole nebo konkrétnímu kantorovi. Reakce dítěte bývá taková, že začne ve škole víc zlobit a dělat naschvály.



Celý tento problém se tak točí v kruhu. Ideálně si takový rodič najde odbornou pomoc ve smyslu psychologa nebo výchovného terapeuta. Učitel by měl takového rodiče spíše podporovat a být mu oporou, nemluvit tolik o problémech dítěte, jelikož si je toho rodič plně vědom. Naopak by měl učitel mluvit o kladných stránkách dítěte. V případě, že se rodič o své dítě, co se školy týče, nezajímá, na třídní schůzky nechodí a komunikaci se školou nebo konkrétním učitelem nevyhledává nebo jí úplně ignoruje, tak takový rodič se cílem takovéto šikany nestane.

Problematické mohou být vztahy mezi samotnými učiteli. Může se jednat o situaci, kdy do školy nastoupí nový kantor. Ten je plný ideálů, nových učebních metod a chce přistupovat k výuce novými způsoby. To může naštvat některé učitele, a to z důvodu, že je zde ohrožen nějaký zavedený systém, který jim vyhovuje. Tento nový kantor se pak může stát lehce cílem šikany, je ostatními učiteli sledován, poslouchají jeho výuku a kritizují ho. Můžou ho kritizovat za věk nebo za samotný přístup k dětem. Může nastat i obrácená situace, kdy je kolektiv omlazen, a na škole zůstanou staří učitelé v menšině. Mladší učitelé je můžou taktéž kritizovat za věk a za staré vyučovací metody. Můžou je před dětmi pomlouvat nebo je dokonce nabádat k nějakému jednání, aby se takového učitele zbavili. Takový učitel pak školu opouští s vědomím selhání nebo neschopnosti.

Šikana ze strany ředitele školy vůči učiteli se může projevat způsobem, že ředitel zadává učitelům těžké a nesmyslné úkoly. Může mu před kolektivem nadávat nebo ho zesměšňovat. Takovou šikanu může řešit učitel soudně. Stejně platí i u předchozí formy šikany. (Martínek, 2009)

### **1.3.3 Šikana a její prevence**

Stanislav Bendl rozdělil prevenci šikany do tří kategorií:

- prevence primární
- prevence sekundární
- prevence terciální

Primární prevence se snaží šikaně předcházet ještě, než se stane. Tato prevence spočívá v informovanosti veřejnosti, školních zařízení a učitelů o problému šikany. Popisuje problematiku šikany.

Sekundární prevence slouží v případech, kdy šikana už proběhla. Tato prevence přijímá opatření, aby se už takové jednání neopakovalo. Důležitými prvky jsou rychlost prošetření šikany,

šetření u rodičů jak oběti, tak agresora, ochranná péče obětem před dalšími možnými projevy šikany a různá výchovná opatření směřovaná proti osobám agresorů.

Terciální prevence není příliš rozšířená, jedná se o zvláštní pracoviště, která by se měla věnovat soustavné práci a péči s osobami agresorů. (Bendl, 2003)

Michal Kolář rozdělil prevenci šikany do šesti kategorií:

- pedagogická komunita
- speciální programy
- odborné služby školství
- spolupráce mezi školou a vnějšími subjekty
- pomoc a podpora státního aparátu
- pomoc a podpora nevládních a neziskových organizací

Všechny tyto subjekty poskytují pomoc v oblasti prevence, poskytují rady v průběhu prošetřování šikany. Poskytují rady a odbornou pomoc obětem šikany, ale i osobám agresorů. Státní aparát může školy kontrolovat prostřednictvím České školní inspekce. Neziskové a nevládní organizace slouží primárně k monitorování a zabezpečení ochrany dětských práv. (Kolář, 2001)

Marie Vágnerová rozdělila prevenci šikany do tří kategorií:

- Práce se závadovými dětmi
- Práce s rodinou závadových osob
- Ochranná nebo ústavní výchova

Práce se závadovými dětmi spočívá v práci sociálních preventivních center se závadovými dětmi, problémový žák se může také umístit do speciální třídy, kde k němu kantor může přistupovat jako k jednotlivci. Děti ani rodiče tato preventivní činnost obecně nemotivuje.

Práce s rodinou závadových osob spočívá v práci center rané péče. Tyto centra se specializují na práci s rodinami i závadovými dětmi. S přibývajícím věkem závadových dětí může být využito také psychologicko-pedagogických středisek a poraden.

O ochranné či ústavní výchově rozhoduje soud ve věcech mládeže. Zavadové osoby jsou umísťovány do zvláštních ústavních zařízení. Se souhlasem a další spoluprací rodiče je možné i umístění do diagnostického centra. (Vágnerová, 2008)

## 2 Kyberšikana jako problém napříč generacemi

Dle mého názoru rozvoj komunikačních a informačních technologií nepřináší jen pozitiva a zjednodušení zažitého. Ruku v ruce se s tímto rozvojem rozšiřuje negativní stránka věci. Problémy mezilidských vztahů a celková komunikace mezi lidmi je v kyberprostoru bezprizorní. Některým jedincům tato svoboda dává možnost jednat bez jakýchkoliv skrupulí. Ve spojení s nulovou sebereflexí je kyberprostor místo k růstu protiprávního jednání. To, co by si někteří nedovolili říct nebo udělat tváří v tvář, v kyberprostoru úplně neplatí. Pro takové jedince může pocit anonymity, případně pocit bezpečí domácnosti fungovat jako spouštěč negativního projevu, který může mít znaky protiprávního jednání.

### 2.1 Pojem kyberšikana

Kyberšikana se dá definovat jako úmyslná a opakovaná činnost, s cílem někoho poškodit za využití počítače, mobilního telefonu nebo jiného elektronického zařízení. Sameer Hinduja hovoří o těchto vlivech:

- úmysl
- opakovanost
- ublížení
- elektronické zařízení

Chování je záměrné nikoliv náhodné. Opakovanost vyznačuje nějaký vzorec chování, většinou se nejedná o ojedinělé incidenty. Oběť musí vnímat úmysl takového chování. Využívání elektronických zařízení je to, co kyberšikanu odlišuje od klasické šikany. (Hinduja et al. 2014)

Lenka Hulanová popisuje kyberšikanu jako chování jedince, který za pomoci komunikačních technologií, jakými jsou například textové zprávy nebo e-maily, ponižuje, zesměšňuje, pronásleduje nebo jinou závadovou činností ubližuje jinému jedinci. Dále definuje místo, kde k takovému jednání dochází jako kyberprostor. Kyberprostor je stvořený díky komunikačním a informačním technologiím. Je to virtuální svět, který je souběžný se světem reálným. (Hulanová, 2012)

Alena Černá hovoří o mocenské nerovnováze mezi obětí a agresorem v prostředí komunikačních a informačních technologií. Je to opakující se činnost, které mohou přihlížet i jiní jedinci. Agresor může vložit příspěvek, kterým oběť ponižuje nebo dokonce vložit nějakou fotku oběti na sociální síť. Tomu samozřejmě může přihlížet větší množství lidí, někteří jedinci mohou tento příspěvek nebo fotku okomentovat. Může se jednat o mix pozitivních a negativních reakcí. Agresora

některé komentáře mohou povzbudit, aby ve svém jednání pokračoval nebo vymýšlel jiné. Oběť může být zraňována i ze strany pozorujících, ti na konto oběti mohou psát nenávistné příspěvky nebo mohou oběť kontaktovat na přímo. Zároveň je těžké se bránit, pokud je agresor v anonymitě, oběť nemá moc možností obrany. (Černá, 2013)

Kyberšikana může být také popsána též jako šikana v prostředí internetu. Cílí na ublížení a zesměšnění šikanovaného. Často se jedná o zneužití identity na sociálních sítích, krádeže bezpečnostních hesel a pronásledování. Kyberšikana je realizována prostřednictvím internetu za použití digitálních technologií. (dostupné z <https://bezpecnaplzen.eu/prevence/jak-si-nezkazit-zivot/sikana-a-trolling-na-siti/>)

## 2.2 Formy a projevy kyberšikany

Alena Černá rozděluje kyberšikanu do dvou kategorií:

- přímá
- nepřímá

Přímá kyberšikana je cílený útok agresora vůči oběti. V rámci nepřímé kyberšikany se nechá agresor zastoupit jiným agresorem. Druhému agresorovi může sloužit jako návodce a celé takové napadání oběti sleduje, ale aktivně se na kyberšikaně oběti nepodílí. (Černá, 2013)

Aleš Kavalír označil zastupujícího agresora jako spolupachatele, který si neuvědomuje, že je využit k napadání a ponižování jiných jedinců. (Kavalír, 2009)

Nancy Willard popisuje, že si zejména mladá generace oblíbila a osvojila internet, digitální technologie a různá elektronická zařízení k procesu socializace. Za využití těchto technologií si jedinci, ale i skupiny posílají textové zprávy, obrázky a další různé věci. Zakládají si profily na různých sociálních sítích. V rámci těchto sociálních sítí se mohou stát členy určitých skupin nebo herních komunit, kde přijdou do kontaktu s nejrůznějšími typy osob. Dospívající mládež využívá těchto technologií a možností ke sdílení citlivého obsahu, který může být závadový. Může se jednat o fotky nebo videa, která zachycují neslušné nebo závadové chování vůči někomu jinému. Tyto příspěvky mohou působit na další jedince jako návod k praktikování podobných aktivit a takoví jedinci mohou tyto příspěvky šířit dál nebo je dokonce zneužívat ve svůj prospěch. Někteří jedinci mohou na diskuzní fóra nebo sociální sítě psát a sdílet své nápady v podobě plánování nějakého protiprávního jednání či psát o svých vlastních

nápadech a realizacích, jak si sám sobě ublížit. Můžou posílat různé fotky toho, jak si ubližují. Tyto materiály pak unikají do všech možných koutů internetu a můžou taktéž sloužit jako inspirace pro jiné osoby. Závažným problémem je posílání si provokativních obrázků. Nahé nebo polonahé fotky pak můžou sloužit k zesměšnění nebo vydírání osob, které tyto fotky nebo videa pořídili. Nancy Willard rozdělila kyberšikanu do osmi forem:

- zápal
- obtěžování
- pomlouvání
- imitování
- odhalení
- podvod
- vyloučení
- kyberpronásledování

(dostupné z <https://cyberbully.org/cyberbully/documents/educatorsguide.pdf>)

Zápal je nějaká virtuální hádka mezi více osobami. Probíhá v nějaké diskuzi, v příspěvku na sociální síti nebo pomocí aplikace, která umožňuje posílat zprávy. V rámci takovéto komunikace obě strany nešetří vulgarismy, ze stylu vyjadřování může být cítit hněv nebo znechucení, často se k vyjádření emocí používají emotikony, což jsou malé obrázky zobrazující emoce nebo symboly. (dostupné z <https://cyberbully.org/cyberbully/documents/educatorsguide.pdf>)

Vanesa Rogers popisuje tuto formu kyberšikanu jako Nářez. Je to nějaký virtuální útok s úmyslem vyvolat hádku s osobou nebo mezi jinými osobami. Agresor pak takovou konverzaci sleduje a může do ní aktivně přispívat. (Rogers, 2011)

Obtěžování může probíhat různými způsoby. V rámci virtuálního světa existuje mnoho možností, kterých lze využít. Ve své podstatě je úkol agresora jasný, a to co nejvíce osobu oběti zahltit zprávami, příspěvky na sociálních sítích nebo skupinách, jichž je oběť členem. Často se stává, že agresorů je víc, agresori si pak rozdělí, jakým způsobem a jakou formou budou oběť obtěžovat. Lze využít různých diskuzních fór, lze zasílat nevhodné emaily, případně označovat nebo psát na různé sociální profily oběti. (dostupné z <https://cyberbully.org/cyberbully/documents/educatorsguide.pdf>)

Kamil Kopecký hovoří také o prozvánění a telefonické volání oběti v nevhodnou dobu. V prostředí online her může agresor odcizit oběti postavu nebo předměty v počítačové hře. Následně agresor začne na základě odcizených věcí oběť vydírat. (Kopecký, 2015)

Lenka Hulánová popisuje online hraní počítačových her a vzájemnou hlasovou konverzaci hráčů prostřednictvím nějaké komunikační aplikace. Typickým příkladem může být nějaká hra, kde jsou hráči rozděleni do týmů. Jednomu hráči se nemusí delší dobu ve hře dařit. To může vyústit až ve vulgární napadání takového hráče. Jakmile s tím někdo začne tak je pravděpodobné, že se k němu přidá někdo další. Ostatní hráči se mu mohou posmívat za jeho skóre ve hře nebo za jeho hráčskou přezdívku. Takový hráč je donucen hru vypnout anebo je týmem ze hry i z konverzace odejit. (Hulanová, 2012)

Pomlouvání je v rámci virtuálního světa celkem jednoduché. Agresor může vytvořit nějaký posměšný obrázek nebo karikaturu oběti a sdílet jí napříč různými sociálními sítěmi a webovými stránkami. V rámci školní třídy lze vytvářet ankety nebo webové stránky, které odkazují na šikanovaného spolužáka. V rámci této skupiny můžou uživatelé přidávat jeho fotky nebo šířit pomluvy o jeho osobě. Oběť tyto pomluvy velmi špatně vyvrací. (dostupné z <https://cyberbully.org/cyberbully/documents/educatorsguide.pdf>)

Alena Černá hovoří o sociálních sítích jako o místu, kde vznikají pomluvy a roznáší se drby. Předkládá faktor býti oblíbený na sociální síti, s čímž spojuje situaci, kdy uživatel sociální sítě přijme žádost o přátelství od úplně neznámého člověka. (Černá, 2013)

Vanessa Rogers popisuje kybernetické pomlouvání jako vytváření různých webových stránek a anket za účelem pomluvy a zesměšňování celebrit nebo politiků. (Rogers, 2011)

Imitování může mít pro oběť fatální následky v osobním životě, pokud si agresor vytvoří falešný profil osoby, a na takový profil přidává posměšný nebo kontroverzní obsah. Agresor také může jménem oběti psát jejím kamarádům nebo jiné kamarády pomlouvat. Situace je mnohem horší, když agresor získá přístup k oficiálnímu profilu oběti. Pro oběť je prakticky nemožné vyvrátit, co tento agresor přes její profil sdílel nebo napsal. Agresor může na různé webové stránky umístit citlivé a intimní informace o nějaké osobě. Může se jednat o různá videa, fotky nebo obrázky konverzací. (dostupné z <https://cyberbully.org/cyberbully/documents/educatorsguide.pdf>)

Vanessa Rogers dává za příklad kybernetický útok, kdy agresor prolomí komunikaci vedenou mezi dvěma uživateli. Konverzaci může řídit, upravovat nebo si může pořizovat záznamy konverzace nebo zálohovat soubory, které si uživatelé navzájem posílají. Útočník všechny zjištěné informace může použít jako podnět k vydírání jednoho nebo obou účastníků konverzace. Uživatele, kteří takto mezi sebou komunikují, si nemusí vůbec všimnout, že byla jejich konverzace prolomena nějakou třetí stranou. (Rogers, 2011)

Vyloučení ze skupiny na sociální síti může být pro některé jedince nepříjemné. Studenti v rámci skupin na sociálních sítích často řeší nějaké problémy nebo si posílají zábavná videa. Jakmile se pak mezi sebou o těchto věcech baví, vyloučený student se v podstatě nemá jak do konverzace zapojit. A může se stát, že bude postupně z kolektivu třídy vyloučen. Kyberpronásledování je cílené obtěžování a pronásledování v rámci pohybu osoby na internetu. Zahrnuje výhrůžky s cílem vyvolat v oběti strach. Agresor zjišťuje o oběti, co nejvíc informací napříč diskusemi, hledáním informací a zálib v rámci prověřování profilů na sociálních sítích. Agresor sleduje a konfrontuje oběť pouze prostřednictvím kyberprostoru. K fyzickému konfrontaci se neuchýlí. Agresoři typicky sledují a obtěžují různé filmové nebo sociální celebrity nebo bývalé partnery. (dostupné z <https://cyberbully.org/cyberbully/documents/educatorsguide.pdf>)

Lenka Hulánová popisuje milující posedlost kyberpronásledovatelů. Takový agresor je většinou posedlý nějakou celebritou. Sleduje jí na sociálních sítích, sleduje její činnost, videa nebo filmy. O celebritě si může načíst i nějaké články a například i její životopis. Agresor si v hlavě vytvoří nereálný romantický vztah s takovou celebritou a v rámci pohybu na internetu, prostřednictvím různých sociálních sítí takovou osobu sleduje. Psychika těchto jedinců bývá velice křehká. Někteří pronásledovatelé jsou odmítnuti a na základě takového odmítnutí se v agresorovi probudí touha usmíření nebo msty. Takový agresor si nedokáže připustit, že byl odmítnut. (Hulanová, 2012)

Alena Černá popisuje jev zvaný happy slapping. Neuvádí, že by pro toto anglické slovní spojení existoval český výraz. Toto slovní spojení se dá přeložit jako veselé nebo šťastné fackování. Tento projev vznikl v prostorách metra na území Velké Británie. Jednotlivec nebo skupina osob v mladistvém věku fyzicky ohrožovala náhodné kolemjdoucí. Taková osoba byla fackována, kopána a mlácena. Ti, kteří se na takovém násilném jednání aktivně nepodíleli, nahrávali celý incident na telefon nebo kameru. Záznamy z těchto incidentů pak byly sdíleny napříč různými webovými portály a sociálními sítěmi. Mimo jiné docházelo taky k záměrnému ponižování osob, agresoři nutili některé oběti, aby se před mobilním telefonem nebo kamerou svlékli. Takovéto nebezpečné jednání vyvrcholilo až sebevraždou jedné z obětí. (Černá, 2013)

### **2.2.1 Pocit anonymity**

Agresor se ve virtuálním prostoru snaží zakrýt svou identitu. Na sociálních sítích a diskuzních webech vystupuje pod falešnými přezdívkami. K těmto profilům si zakládá jednorázové emailové schránky, další formou anonymity může být samotný přístup k internetu. Agresor může využívat maskované IP adresy, které anonymizují jeho pohyb v rámci veřejné sítě internet. Takový agresor

nemusí být kdovíjak silný. Na věku ani pohlaví taktéž nezáleží. Důležité jsou pro takového agresora znalosti a dovednosti informačních a komunikačních technologií. Problém v kyberšikaně a kybernetické kriminalitě je ten, že se nedá předvídat, kdy a odkud k nějakému závadovému jednání či útoku dojde. Klasickou šikanu ve školním prostředí jde leckdy předvídat například o přestávce, před nebo po skončení vyučování. Jednoduchost spočívá i v šíření kyberšikany. Agresorovi stačí sdílet závadový materiál pouze jednou. Najdou se další uživatelé internetu, který tento materiál budou dále sdílet a svým vědomým nebo nevědomým způsobem mohou agresorovi pomoci. Rychlost a četnost šíření pak má velice negativní vliv na oběť kyberšikany. Oběť klasické školní šikany může mít viditelné modřiny nebo rány. Oproti tomu oběť kyberšikany nenese známky fyzického napadání. Poškození je zde přítomné v podobě psychické újmy. Oběť se může před okolím uzavřít a o svých problémech přestane mluvit. (dostupné z <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny?highlightWords=kyber%C5%A1ikana>)

Kateřina Vágnerová uvádí, že až 40 procent obětí nezná identitu agresorů. Leckdy se oběti vůbec nedozvědí, kdo je vlastně šikanoval. Pro agresory faktor strachu nebo dopadení nehraje vážnou roli a nemají z toho obavu. Pocit anonymity může zvyšovat jejich agresivitu, množství a stupňování jejich útoků. (Vágnerová et al. 2009)

Nancy Willard popisuje anonymitu ve spojitosti se zodpovědností a rozhodováním. Popisuje několik aspektů, pokud by je mladiství vzali na vědomí, byli by určitě pozornější k negativním vlivům. Aspekty rozdělila do osmi forem:

- nevidíš mě
- nevidím tebe
- nepřemýšlím
- kdo jsem já?
- sexualita a přitažlivost
- každý to dělá
- kam až mohu zajít?
- dělám, co řekli

Možnost vytvářet anonymní profily snižuje strach a obavy z případného odmítnutí, nesouhlasu nebo potrestání. Sociální sítě mají tendenci redukovat tuto obavu, protože jsou na nich lidé více vidět.



Nedostatek hmotné zpětné vazby ve virtuálním prostoru snižuje možnost u dospívající mládeže rozpoznat, že jejich jednáním někomu ublížili. Velice úzce to souvisí s empatií a neprojevením žádných výčitek vůči osobě, kterou dotyčný poškodil.

Dospívající mládež není ještě plně mozkově vyvinutá, jejich racionální rozhodování je značně omezené. Nejsou schopni delší dobu přemýšlet jasně, ale zároveň chtějí řešit své osobní problémy.

Dospívající mládež je ve věku, kdy sama sebe hledá, což může zapříčinit, že někteří jedinci nezodpovědně vyhledávají pozornost své osoby. Hodnotí svůj sociální status časem stráveným ve virtuálním prostoru. Ukazuje se, že mladiství, kteří trpí nějakou formou sociální úzkosti, sdílejí naprosto běžně rizikovější informace a obrázky. Zároveň více a více vytváří povrchní vztahy s větším množstvím uživatelů na sociálních sítích.

Dospívající mládež je ve věku, kdy objevuje svoje tělo a svou sexualitu. Taktéž vyrůstá v kultuře, která podporuje provokativní sexualitu. Pro mládež je zcela běžné, že si svou drahou polovičku hledá ve virtuálním prostoru. To vede k nereálným vztahům, které fungují na základě jejich fantazie. Tyto vztahy vedou ke sdílení obrázků nebo fotek, které by měly zůstat soukromé.

Společenské virtuální normy leckdy podporují nebo ovlivňují závadové chování. Zranitelná mládež často posiluje jinou zranitelnou mládež. Dospívající mládeži se tak může snižovat hranice citlivosti na různé okolní vjemy. Selhávají při snaze rozpoznat své obavy.

Dospívající mládež často zkouší hranice, kam může zajít. Tak se učí o svých limitech. Očekává se, že dospívající mládež bude více riskovat ve virtuálním prostoru.

Některé komerční instituce využívají sofistikovaných metod ve virtuálním prostoru k ovlivňování postojů a chování. Nabízejí různé dárky, kupóny nebo zajímavé příležitosti. Snaží se o vytvoření nebo navození pocitu nějakého zvláštního vztahu. (dostupné z <https://cyberbully.org/cyberbully/documents/educatorsguide.pdf>)

### **2.2.2 Netiketa, pravidla slušného chování ve virtuálním prostoru**

Netiketa je souhrn pravidel slušného chování ve virtuálním prostoru. Měl by to být nějaký základ pro komunikaci mezi lidmi ve virtuálním prostoru. Netiketa vznikla z důvodu, že ne vždy jsou diskuze nebo interakce ve virtuálním prostředí kultivované. Je to spojení dvou slov net jako internet a

etiketa. Sally Hambridge v roce 1994 vytvořil prvních pár pravidel netikety. Netiketu můžeme rozdělit do nějakých deseti základních pravidel:

- pamatuj na člověka
- dodržuj pravidla jako v reálném životě
- uvědom si, kde se nacházíš
- respektuj časové možnosti ostatních
- buduj si dobrou pověst
- sdílej odborné znalosti
- nepodporuj zápal
- respektuj soukromí
- nezneužívej své síly
- odpouštěj chyby

(dostupné z <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybersikana/2-uncategorised/2219-netiketa-pravidla-slusneho-chovani-uzivatelu-internetu>)

V rámci komunikace mezi lidmi ve virtuálním prostoru by mělo platit pravidla slušného chování a slušného vedení diskuze. Je potřeba si uvědomit, že při takové komunikaci nevidíme reakce, gesta a pocity druhých osob. Interpretace věcí nebo problémů může být druhou stranou špatně pochopena. V běžné komunikaci se nějaký komunikační prohřešek ztratí, kdežto ve virtuálním prostředí je možné tyto prohřešky zneužít či sdílet. Takový prohřešek má pak mnohem delší životnost. Pravděpodobnost potrestání dopadů nějakého chování je ve virtuálním prostředí malá. Je rozhodně nižší než pravděpodobnost potrestání za nějaké závadové chování v reálném světě. I přesto bychom měli dodržovat zásady slušného chování a dodržovat to, co bychom normálně dodržovali v reálném světě. (dostupné z <http://www.albion.com/netiquette/corerules.html>)

Je potřeba si uvědomit, kde se ve virtuálním prostředí nacházíme a podle toho se chovat. Každý uživatel by si měl uvědomit, co a kde napíše. Je potřeba si udělat nějaký průzkum, jak na dané stránce funguje komunikace. Existují rozdíly v komunikaci na sociální síti a v komunikaci na nějaké obchodní nebo firemní stránce. Určité druhy diskuzních skupin se řídí pravidly a takové skupiny jsou průběžně monitorovány prostřednictvím nějakých moderátorů nebo správců. Moderátoři pak můžou problémové jedince a jejich profily blokovat a jejich obsah mazat. Respektovat se mají i časové možnosti ostatních uživatelů. Měli bychom se k druhým chovat tak, aby to zbytečně neprotahovalo

jejich čas trávený ve virtuálním prostoru. To znamená neposílat závadný nebo nesmyslný obsah ostatním uživatelům, a to ať už prostřednictvím emailů nebo komunikačních aplikací. Je potřeba si také uvědomit, v jakou hodinu někomu píšeme. (dostupné z <https://medium.com/edtech-kisk/pravidla-netikety-ea92f7c3e58b>)

Projev vlastní osoby by měl být ve virtuálním prostředí kultivovaný. Ne vždy se tak ale děje. Měli bychom si dávat pozor, jaký obsah sdílíme, na jaké věci a jakým způsobem na ně reagujeme. Gramatika a pravopis je důležitá složka projevu a neměla by se podceňovat. Volit pečlivě volbu slov a minimalizovat počet vulgarit. Je potřeba o těchto věcech hovořit, a to zejména v prostředích škol. Ve virtuálním prostředí se dají sledovat různé druhy obsahu. Je potřeba si uvědomit, že virtuální prostředí může být místo, kde se dá něčemu novému přiučit nebo takové znalosti a dovednosti sdílet. Je potřeba se naučit pracovat se zdroji na internetu. Na internetu je spousta vědeckých a vzdělávací skupin. Avšak je to i místo, kde se dá najít spousta dezinformačních portálů. Uživatel by si měl takové informace sám ověřovat, než by je chtěl sdílet nebo je nějak komentovat. Netiketa nezakazuje emotivní nebo vulgární jednání ve virtuálním prostředí. Pouze podotýká, že takové chování by nemělo být tolerované a mělo by být potlačované. V tomto případě netiketa zakazuje, aby si nějaký uživatel sjednával přístup nebo nějakým způsobem prolamoval profily, účty nebo data cizích uživatelů. Zneužití se může projevit i z pozice správce nebo moderátora. Ti mohou odstraňovat i slušně napsané komentáře a blokovat uživatele, kteří je napsali. Toto je typické v prostředí sociálních sítích, zejména se to děje na stránkách některých politických stran. Poslední pravidlo je tolerovat ostatní a příliš je nekritizovat za jejich chyby. (dostupné z <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybersikana/2-uncategorised/2219-netiketa-pravidla-slusneho-chovani-uzivatelu-internetu>)

## 2.3 Kyberšikana, její prevence a řešení

Alena Černá nastiňuje nějaký soubor preventivních opatření, které by měly být použity v případě, že ke kyberšikaně již došlo. Rozděluje je do tří skupin:

- aktéři (oběti, agresoři a přihlížející)
- authority (rodiče, školy)
- instituce (vládní, soukromé)

(Černá, 2013)

Kateřina Vágnerová je proti řešení zakázat celkový přístup k internetu, také je proti zákazu elektronických zařízení s přístupem na internet. To by se dětem nebo dospívající mládeži zakazovat nemělo, a to z důvodu, že můžou být vyloučeni z nějaké sociální skupiny. (Vágnerová et al. 2009)

Anna Ševčíková hovoří o důvěře jako možnosti prevence kyberšikany. Oběť si musí najít nějakou osobu, které důvěřuje. Může to být rodič, jiný příbuzný nebo učitel. Pokud se někomu oběť s takovým zážitkem svěřív, druhému by to nemělo být lhostejné a měl by učinit nějaké opatření, které by dítěti pomohlo. Velice důležitý je rozhovor, je potřeba zjistit, jakým způsobem tato kyberšikana probíhala. Rodič by měl zjistit od dítěte něco k osobě agresora, zdali ho zná, jestli se s ním vídá i mimo virtuální prostředí. Pokud je to nějaký spolužák ze školy, tak by měl rodič učinit nezbytná opatření. Zajít do školy a celou situaci řešit například s třídním učitelem nebo výchovným poradcem. (Ševčíková, 2014)

Je potřeba také zajistit nějaké důkazy tohoto závadného jednání. Oběť spolu s rodičem by měla zajistit například fotky či obrázky konverzací nebo příspěvků na sociálních sítích, které oběť poškozují. Je potřeba se zaměřit na všechny způsoby, kterými agresor svou oběť šikanoval. Je potřeba zablokovat všechny možné emailové účty, profily na sociálních sítích, z kterých agresor útočil. Nahlásit moderátorovi či správci nějaké diskuze nebo skupiny na sociální síti závadové profily agresora a jeho příspěvky. Je potřeba zvážít zrušení profilů oběti na diskuzních webech nebo sociálních sítích. Nové profily sdílet pouze s blízkými přáteli a nepřidávat si do přátel někoho, koho neznám, nebo si nejsem jistý, zdali je to oficiální profil. Pokud dojde ke krádeži profilu ve virtuálním prostoru, je potřeba tuto věc nahlásit moderátorovi stránky, když moderátor nereaguje, je možné se obrátit na Policii České republiky. (Černá, 2013)

Bill Belsey na své webové stránce uvádív, že je potřeba zálohovat důkazy. U emailové adresy jsou důležité informace typu: datum, čas, kopie emailu a emailová adresa agresora. Ve skupinových diskuzích je také potřeba uchovat přezdívky, pod kterými agresor vystupuje, datum, čas a jednoznačné určení zdroje, tedy internetovou adresu. V diskuzní místnosti je potřeba uložit datum a čas, adresu konkrétní místnosti, přezdívky a pořídít obrázky takových konverzací. (dostupné z <http://www.billbelsey.com>)

Škola je další možností pomoci v problematice kyberšikany. Škola může realizovat vlastní programy pro boj s kyberšikanou. Finská profesorka psychologie Christina Salmivalli svým výzkumem prokázala spojitost s klasickou školní šikanou a kyberšikanou. Preventivní programy se jeví jako účinný boj proti těmto typům závadového chování. Efektivita programů se dá zvýšít, pokud se zaměřív na boj s agresí ve virtuálním prostředí. Pomocí online her si studenti mohou budovat pozitivní postoj k šikaně.

Mohou o problémech diskutovat na různých diskuzních webových portálech. Smyslem těchto programů je, aby si student uvědomil, jak šikana ve školním i ve virtuálním prostředí probíhá, jaké má následky a jak se před ní účinně bránit. (Černá, 2013)

Pomoc od dospělých patří mezi účinné způsoby, jak se vyrovnat s kyberšikanou. Oběti se bojí o problému mluvit. Myslí si, že svěření se s těmito problémy, pomůže šikanu dále šířit a zhorší jejich vlastní situaci. Existuje málo studií, které by mohly povzbudit oběti, aby o svých problémech mluvily a svěřily se školním pracovníkům. (Kolář, 2001)

V rámci školního zařízení by měl fungovat nějaký metodik prevence. Měl by řídit programy preventivních opatření projevů závadového chování. Tento metodik se zabývá problematikou alkoholu a drog, virtuální závislosti, gamblingu, záškoláctví, rasismu, vandalismu, kyberšikany a šikany. Školy na základě dotací mohou realizovat různé přednášky a preventivní programy. (dostupné z <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-pokyny?highlightWords=kyber%C5%A1ikana>)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky pořádá prezentace a konference, do této problematiky se zapojují i nevládní organizace. Jedna z nejvýznamnějších organizací na území České republiky je Národní centrum bezpečnějšího internetu. Tato organizace poskytuje velké množství preventivních programů, přednášek a seminářů v boji proti závadovému chování ve virtuálním prostoru. Mimo jiné zřizuje kontaktní a krizová centra. Jejich program Saferinternet.cz se snaží pomoci uživatelům internetu, kteří se setkají se závadovým chováním agresorů. Také bojuje proti sdílení a rozšiřování nezákonného obsahu ve virtuálním prostoru. Program Bezpečně online se zaměřuje na děti a dospívající mládež, hlavním tématem je problematika ochrany soukromých dat. Poskytuje metodické pomůcky pro rodiče a učitele. Národní centrum bezpečnějšího internetu zřizuje program Horká linka. Je to kontaktní centrum, které se snaží pomoci obětem závadového chování ve virtuálním prostoru. Horká linka úzce spolupracuje s Policií České republiky. (Rogers, 2011)

Policie České republiky a její oddělení prevence kriminality pořádá ve spolupráci s Československou obchodní bankou preventivní program s názvem Tvoje cesta onlinem. Tento program je zaměřený na děti i rodiče. (dostupné z <https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-tvoje-cesta-onlinem.aspx>)

Telefonní operátor Telefónica O2 v České republice ve spolupráci s organizací Projekt E-Bezpečí vytvořili metodické náměty na výukové aktivity v oblasti kyberšikany a další preventivní materiály. Pořádají také přednášky i semináře. (dostupné z <https://o2chytraskola.cz/?q=Kybernetick%C3%A1+%C5%A1ikana>)

## 2.4 Kyberšikana versus zákon

Samotná kyberšikana není definovaná jako trestný čin. Avšak její projevy se jako přestupky nebo trestné činy kvalifikují. Trestní zákoník kvalifikuje tyto projevy:

- § 144 Účast na sebevraždě
- § 175 Vydírání
- § 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji
- § 181 Poškození cizích práv
- § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv
- § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí
- § 184 Pomluva
- § 191 Šíření pornografie
- § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií
- § 209 Podvod
- § 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a neoprávněný zásah do počítačového systému nebo nosiče informací
- § 231 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat
- § 232 Neoprávněný zásah do počítačového systému nebo nosiče informací z nedbalosti
- § 234 Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku
- § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
- § 353 Nebezpečné vyhrožování
- § 354 Nebezpečné pronásledování
- § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod
- § 357 Šíření poplašné zprávy

(dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>)

## 3 Netolismus jako závislost 21. století

Myslím si, že dnešní doba je vyznačena zejména rozvojem informačních a komunikačních technologií. Zejména mladá generace tyto technologie používá a komunikuje mezi sebou tímto způsobem. Jsou to nástroje, které používáme dnes a denně, mnoho z nás si neuvědomuje, že na těchto technologiích vzniká poměrně jednoduše a rychle závislost. V době dospívání je jedinec nejvíce ovlivnitelný. Díky těmto technologiím narůstají negativní projevy chování a kriminality. A to nejenom u mládeže, ale i u dospělých. Mnohokrát jsem se setkal s matkami, které daly svým dětem do ruky tablet nebo jiné elektronické zařízení, aby se o ně nemusely starat a mohly se bavit s kamarádkami nebo s jinými matkami.

### 3.1 Pojem závislost

Závislost se může označit jako proces, kdy jedinec není schopen kontrolovat nějaké chování nebo jednání. Má tendenci takové chování opakovat, i přesto že mu takové jednání může škodit. Typickým příkladem může být nějaká návyková látka například marihuana nebo alkohol. Tyto látky vedou k opakovanému užívání a dá se na nich vypěstovat závislost, a to z důvodu, že mění chemické procesy v lidském těle. Jedinec tyto změny většinou vnímá pozitivně. (Blinka, 2015)

Karel Nešpor popisuje závislost slovy: „skupinu fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání nějaké látky nebo skupina látek má u daného jedince mnohem větší přednost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více. Centrální popisnou charakteristikou syndromu závislosti je touha (často silná, někdy přemáhající) brát psychoaktivní látky (které mohou, avšak nemusí být lékařsky předepsány), alkohol nebo tabák. Návrat k užívání látky po období abstinence často vede k rychlejšímu znovuobjevení jiných rysů syndromu, než je tomu u jedinců, u nichž se závislost nevyskytuje.“ (Nešpor, 2018 s. 18)

### 3.2 Pojem nelátková závislost – netolismus

Moderní doba a moderní technologie dokáže jedince značně ovlivnit. Lákadlem virtuálního světa může být pocit anonymity nebo pocit stát se někým úplně jiným. Na základě těchto pocitů je možné si vytvořit nové známosti. Těmito procesy může dojít k zastavení tvárnosti osobnosti takového jedince, s čímž je spojeno špatné vracení se do reálného světa. Pakliže je jedinec v rámci sociálních sítí nebo virtuálního světa obecně v kontaktu s osobou blízkou může být vracení se do reálného světa o

dost jednodušší. V dnešní době se tyto dva světy navzájem prolínají. To, co se stane v reálném světě, se často řeší a je téma diskuzí ve virtuálním prostoru. (Stašová et al. 2015)

Mladou generaci příchod nových digitálních technologií oproti starší generaci značně ovlivnil. Děti a dospívající jedinci používají informační a komunikační technologie a jsou s nimi seznamováni od brzkého věku. Není pro ně tedy problém orientace a pohyb napříč virtuálním prostorem. Problémem může být, že virtuální prostor nemá úplně stabilní hranice, a je velice dobře dostupný. Virtuální prostor může být studnicí pochybného materiálu a obsahu. Hlavní problém závislosti na virtuálním prostoru je čas v něm strávený. U dětí a dospívající mládeže toto může být velký problém, jelikož čas strávený ve virtuálním prostoru může nahrazovat nebo úplně eliminovat jiné aktivity nebo koníčky, které by byly pro jejich život přínosné po fyzické i psychické stránce. Může se například jednat o sport nebo čas strávený v přírodě nějakou aktivitou. (Ševčíková, 2014)

U digitalizace si je potřeba uvědomit, kdy je a není prospěšná. Mělo by být obecně vzato na vědomí, že tyto technologie, mezi které patří internet, mobilní telefony, různé datové sítě jsou tu od toho, aby zjednodušili například komunikaci, přísun a konzum informací, nakupování nebo samotný výkon práce. To znamená, že tyto informační a komunikační technologie jsou tu od toho, aby ušetřili lidem, co možná nejvíce času. Rozhodně si je potřeba dát pozor, aby se člověk nestal obětí těchto technologií, a netrávil pomocí nich ve virtuálním prostoru mnoho času. (Veber, 2018)

Netolismus je závislost na virtuálních drogách, jedná se například o závislosti na počítačových hrách, virálních videích, mobilních přístrojích nebo jiných elektronických zařízeních s přístupem k internetu a sociálním sítím. Tato závislost hrozí zvláště u dětí, a to z důvodu, že nemají pozornost rodičů, kteří by jejich čas ve virtuálním světě omezili. Dítě takového chování může okoukat i od samotných rodičů. Dítě nemá tolik zkušeností jako rodič a může se díky nadměrnému času trávenému ve virtuálním prostoru stát obětí nějakého zavadového chování. (Kohout et al. 2016)

Nelátková závislost je druh behaviorální závislosti, která úzce souvisí s impulzivními poruchami. Impulzivní poruchy se mohou projevovat například mačkáním kůže, přejídání nebo vytrhávání vlasů. Nelátkové i látkové mají podobné symptomy a můžeme je charakterizovat, jako nějaký chtíč užívání, který reguluje lidské emoce. Patologické nelátkové závislosti jsou:

- hráčství
- poruchy příjmu potravy
- chorobná péče o vzhled
- závislost na virtuální sexualitě



- závislost na nakupování
- závislost na práci
- závislost na elektronických zařízeních
- závislost na vztazích (Blinka, 2015)

### 3.2.1 Nejčastější projevy a znaky netolismu

Hráčství je problém, který se rozděluje do dvou skupin. Závislost na herních automatech a závislost na počítačových hrách. U závislosti na herních automatech prochází člověk různými fázemi. První fáze je fáze výher, kdy pocit výhry přináší pocit štěstí a jedinec hraje víc a víc. Druhá fáze je fáze ztrát. Jedinec hraje často, myslí na hraní často a většinou se dostává do finančních problémů. Má problémy se svěřit. Třetí fáze je fáze zoufalství. Jedinec navyšuje čas strávený hraním, navyšuje také sázky. Takový jedinec se pak zadluží a páchá trestnou činnost. Od blízkých požaduje peníze na hraní případně splacení pohledávek. (Kalina, 2008)

Hraní počítačových her může přinášet únik od reality, agrese nebo vlastních problémů. Tato závislost se projevuje velikou potřebou hrát počítačové hry, úzkostmi, poklesem nálady nebo odstřihnutím se od okolního světa. Takoví jedinci z důvodu minimálního pohybu ztrácejí fyzickou aktivitu. Závislost může narušit spánek a způsobit poruchy spánku. (Blinka, 2015)

Závislost na virtuální sexualitě může být označena jako závislost na psaní si erotických zpráv. Při takové konverzaci může docházet i k masturbaci obou účastníků konverzace, zvláště když si posílají erotické obrázky. Další formou může být kybersex, což je hledání si sexuálního partnera ve virtuální prostoru, samotný sex pak probíhá v reálném světě. Této závislosti pomohl rozvoj online seznamovacích aplikací. Sexuální závislost může být i ve formě sledování pornografie. Přílišným sledováním pornografie může dojít ke snížení chuti na tradiční sexuální styk, což může vyústit i v nezájem si hledat sexuálního nebo životního partnera. (Blinka, 2015)

Mobilní telefony jsou skvělým pracovním nástrojem, mnohdy kombinuje více zařízení dohromady. Mobilní telefon je malý, skladný a téměř každý jedinec má tento přístroj stále u sebe. Díky mobilnímu telefonu může mít jedinec přístup k virtuálnímu prostoru a sociálním sítím ve dne v noci. Tímto způsobem můžeme posílat různý obsah různým lidem. (Kolouch, 2016) Symptomy závislosti na sociální síti můžou být v podobě ranních kontrol různých sociálních sítí a jejich nového obsahu, kontroly telefonu ihned po příchodu oznámení, focení jídla nebo své osoby a následné sdílení, změny nálady při špatném internetovém pokrytí, dlouhého projíždění obsahu nebo sledování krátkých videí. (Mogale, 2020)

Netolismus obsahuje pět forem projevů závislosti:

- význačnost
- změny nálady
- tolerance
- odvykáací symptomy
- relaps

(dostupné z [https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/dobre-vedet/netolismus/\(internetembezpecne.cz\)](https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/dobre-vedet/netolismus/(internetembezpecne.cz)))

Význačnost můžeme označit jako salienční, což znamená, že závislost se pro daného jedince stane tou nejdůležitější věcí v životě. Zaměřuje veškerý svůj čas na tuto činnost a stále o ní přemýšlí. Závislost provázejí časté změny nálad, může zažívat pozitivní pocity jako například vzrušení, ale i negativní pocity úzkosti. Postupem času je k dosažení pozitivního účinku zapotřebí mnohem více aktivity a úsilí. Odvykáací symptomy mohou být označeny jako syndrom odnětí. V rámci odvykání se projevují negativní vzorce chování, jako je například náladovost nebo podrážděnost. Oproti látkovým závislostem nejsou přítomny fyzické příznaky. Relaps znamená, že po delší době strávené abstinováním se jedinec vrátí zpět k závadovým vzorcům závislosti. Dalším projevem může být konflikt, závislost je natolik silná, že ovlivňuje nejenom vztahy na pracovišti, ale i v soukromém životě. To se může projevit ztrátou sebekontroly či výčitkami svědomí. (Blinka, 2015)

### 3.3 Léčba nelátkové závislosti

Při léčbě je potřeba se zaměřit na samotný vznik závislosti a jeho složky. Složky jsou behaviorální, kognitivní a environmentální. Je potřeba, aby si jedinec pomocí terapie uvědomil, jakým způsobem problém vznikl a pochopil důsledky takové závislosti. Cílem této terapie je částečné omezení závislosti a snaha o nahrazení této závislosti jinou aktivitou. Hraní počítačových her může být nahrazováno například nějakým sportem hraným v kolektivu. Pakliže se jedná o léčbu dítěte, je důležité, aby mu v takové léčbě pomáhalo nejbližší okolí. Terapie má za cíl, aby dítě pochopilo a zvládalo své problémy a emoční stavy. Rodiče se musí naučit dítěti naslouchat a lépe mu zorganizovat volnočasové aktivity. Důležité je, aby se rodič takovému dítěti věnoval, podporoval ho a pomáhal mu. Ze strany okolí a rodičů je důležitá motivace, děti mohou samotný problém ignorovat nebo popírat. Je potřeba o problémech mluvit a vysvětlit to dítěti takovým způsobem, aby to pochopilo. Důležitou částí

pro rodiče je takový problém vyzorovat a nastavit nějaká preventivní opatření, aby se z takových věcí nestal zvyk nebo aby se dále neprohlubovala závislost. Samotný školský systém takovým věcem může předcházet, a to zapojením nějakých vzdělávacích programů do výuky. Samotní rodiče by měli dětem nastavovat určité limity k používání nejrůznějších elektronických zařízení nebo času stráveného ve virtuálním prostředí. Tyto přístupy nejde uplatnit na každého jedince, je proto důležité posuzovat jednotlivé problémy individuálně. (Ševčíková, 2014)

Účinným předcházením nebo formou boje proti uvědomělé závislosti může být digitální detoxikace. Digitální detoxikace je v podstatě nějaká časová přestávka od užívání elektronických zařízení a od pohybu ve virtuálním světě. Digitální detoxikace může být mnohem účinnější ve větším počtu lidí. Jedinci se mohou navzájem motivovat, bavit se spolu a trochu více se poznat. Je potřeba si určit místa, kde mobilní telefon nebo jiné elektronické zařízení nebudeme používat. Čas, který bychom normálně strávili používáním mobilního telefonu, je možné využít k nějaké procházce nebo výletu do přírody. Ideální je vypnout si příchozí notifikace, odhlásit se z různých sociálních sítí na elektronických zařízeních nebo aplikace sociálních sítí vymazat. Tuto digitální detoxikaci pak může jedinec zařazovat pravidelně a v rámci ušetřeného času může zkoušet nové věci. Pakliže se taková pauza nedá vydržet, je vhodné vyhledat nějakou odbornou pomoc nebo ambulantní léčbu. (Dočekal et al. 2019)

Ambulantní léčba spočívá v tom, že jedinec dochází na terapeutická sezení. Programy mohou být čistě pro jednotlivce, nebo v rámci nějaké terapeutické skupiny. K ambulantní léčbě jedinec dochází a není nikde hospitalizovaný. Nevýhodou takové léčby může být samotné ambulantní prostředí, které může být rizikové. Jedinec se zde dostává do kontaktu s podobně závislými a vlivem samotného prostředí nebo ostatních osob může dojít k relapsu. Ambulantní léčba má za cíl podporovat jedince, podporovat změnu jeho životního stylu, podporovat jeho abstinenci, posilovat jeho sebevědomí a motivaci, poskytnout pomoc při socializaci a při řešení právních problémů. A motivovat jedince k blízké okolí k jeho podpoře. (Nešpor, 2018)

# **PRAKTICKÁ ČÁST**

## 4 Empirický výzkum

Závěrečná kapitola se zabývá vlastním výzkumným šetřením. Praktická část měla být původně zaměřena na polostrukturované rozhovory s pedagogickými pracovníky středních odborných škol v Praze. Úvodním šetřením bylo zjištěno, že efektivnějším způsobem k získání informací bude vypracování anonymního dotazníku pro učitele pražských škol. Toto šetření a jeho výsledek byl konzultován a schválen vedoucím bakalářské práce. Tento anonymní dotazník byl distribuován pouze prostřednictvím internetového odkazu. K vytvoření a sdílení samotného dotazníku byl použit program Microsoft Forms. Dotazník byl dostupný k vyplnění celkem 40 dní. A to na přelomu měsíce dubna a května roku 2024. Cílový počet respondentů byl 75. Návratnost v konečné fázi skončila na 50 respondentech, což je 67 %.

### 4.1 Cíle empirického výzkumu

Kriminalita školní mládeže je v současné době aktuální téma, s přihlédnutím k velkému rozvoji digitálních technologií se projevy závadového chování přesouvají do virtuálního prostoru. Je potřeba se této problematice postavit čelem. Důležitým faktorem zvládnutí a nepodcenění této problematiky je určitě prevence a vzdělávání. Dalším důležitým faktorem je komunikace a spolupráce. Proto je potřeba, aby činitelé, kteří mohou toto závadové chování ovlivnit, spolupracovali a vyměňovali si potřebné znalosti a poznatky.

Hlavním cílem této práce je navrhnout doporučení pro komunikaci, spolupráci a případně postupy při řešení otázky kriminality školní mládeže mezi školami a Policií České republiky.

Na základě tohoto cíle byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- Jakým způsobem jsou vzdělávání v problematice kriminality mládeže?
- Jaké edukační materiály či „preventivně-poradenské služby jim Policie České republiky nabízí?
- Zdali se setkali s kyberšikanou vůči vlastní osobě. Jestli ano, tak při jaké délce učitelské praxe?
- Zdali jsou si vědomi, jaké jim vyplývají povinnosti při výskytu kriminality školní mládeže?
- Jakým způsobem by učitelé postupovali při výskytu kriminality mládeže ve škole?
- Zdali se své roli učitele figurovali jako nějaký institut v trestním řízení? Jaké byla jejich komunikace s Policií České republiky?

Pro potřeby práce je využito kvantitativní šetření metodou dotazníku. Dotazník je písemný soubor předem připravených otázek k získání písemných odpovědí. Dotazník slouží k shromažďování dat od velkého počtu lidí. Je to ekonomický nástroj pro výzkum, který umožňuje získat mnoho informací s minimální investicí času. (Gavora, 1996)

## 4.2 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazník tvoří celkem 22 otázek. Z nichž 6 otázek je otevřených a 16 otázek uzavřených. Otevřené otázky jsou s možností vlastní odpovědi. Uzavřené otázky jsou s jednou nebo více možnostmi hodnotící odpovědi.

V následujícím textu jsou sepsány výsledky dotazníkového šetření, které jsou zobrazeny pomocí obrázků a grafů.

### Otázka č. 1: Pohlaví?

#### 1. Pohlaví? (0 b.)

[Další podrobnosti](#)

<span style="color: blue;">●</span> Muž	21
<span style="color: orange;">●</span> Žena	29



Obrázek č.1 Graf č. 1. Pohlaví (vlastní výzkumné šetření)





První otázkou jsem respondenty roztřídil dle pohlaví. Z celkového počtu 50 respondentů je 21 mužů (42 %) a 29 žen (58 %)

## Otázka č. 2: Kde vyučujete?

### 2. Kde vyučujete? (0 b.)

[Další podrobnosti](#)

 Přehledy

	základní škola	11
	střední odborná škola	21
	gymnázium	8
	střední odborné učiliště	10








Obrázek č. 2 Graf č. 2. Kde vyučujete (vlastní výzkumné šetření)

Druhou otázkou jsem od respondentů zjistil, kde vyučují. Z celkového počtu 50 respondentů 22 % respondentů vyučuje na základní škole. 42 % respondentů vyučuje na střední odborné škole. 16 % respondentů vyučuje na gymnáziu a 20 % respondentů vyučuje na středním odborném učilišti. Výsledek druhé otázky ukazuje, že nejvíce respondentů vyučuje na střední odborné škole.

## Otázka č. 3: Vyučovací praxe?

### 3. Vyučovací praxe? (0 b.)

[Další podrobnosti](#)

	rok a méně	6
	rok až 2 roky	6
	2 roky až 5 let	9
	5 až 10 let	6
	10 let a více	23



Obrázek č. 3 Graf č. 3. Vyučovací praxe (vlastní výzkumné šetření)

Třetí otázkou jsem od respondentů zjistil délku jejich vyučovací praxe. Z celkového počtu 50 respondentů 12 % vyučuje v rozmezí jednoho roku a méně. 12 % vyučuje v rozmezí jednoho roku až dvou let. 18 % vyučuje v rozmezí dvou let až pět roků. 12 % vyučuje v rozmezí pěti až deseti let a 46 %

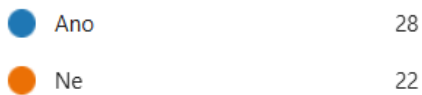
respondentů vyučuje v rozmezí deset a více let. Výsledek třetí otázky ukazuje, že větší počet respondentů má délku vyučovací praxe deset a více let.

**Otázka č. 4: Máte na škole realizovány programy primární prevence v boji proti kriminalitě vedenou PČR?**

4. Máte na škole realizovány programy primární prevence v boji proti kriminalitě vedenou PČR?

[Další podrobnosti](#)

 Přehledy



Obrázek č. 4 Graf č. 4. Realizované programy PČR (vlastní výzkumné šetření)

Čtvrtou otázkou jsem od respondentů zjistil, zdali mají na školách realizovány programy prevence kriminality pořádanou Policií České republiky. 56 % respondentů odpovědělo, že ano. 44 % respondentů odpovědělo, že ne. Výsledek této otázky ukazuje, že větší počet respondentů má na škole realizovány nějaké přednášky a programy prevence vedenou Policií České republiky. Nicméně téměř polovina respondentů nic takového na své škole realizováno nemá.



## Otázka č. 5: Jaká je frekvence programů?

### 5. Jaká je frekvence programů?

[Další podrobnosti](#)

<span style="color: blue;">●</span> jednou za tři měsíce	7
<span style="color: orange;">●</span> jednou za půl roku	8
<span style="color: green;">●</span> jedenkrát za rok	13
<span style="color: red;">●</span> jedenkrát za dva roky	0



Obrázek č. 5 Graf č. 5. Frekvence programů (vlastní výzkumné šetření)

Pátá otázka navazuje na odpověď Ano z otázky č. 4. Z celkového počtu 28 respondentů je frekvence programů konaná jednou za tři měsíce u 25 % respondentů, konaná jednou za půl roku u 29 % respondentů, konaná jedenkrát do roka u 46 % respondentů, žádný z respondentů neuvedl frekvenci programů jedenkrát za dva roky. Výsledek této otázky ukazuje, že nejčastější frekvence programu je jedenkrát za rok.

## Otázka č. 6: Jakým způsobem je u Vás vedeno vzdělávání učitelů v oblasti kriminality mládeže?

Tato otázka byla pro respondenty otevřená, bylo zde nashromážděno mnoho různých možností odpovědí. Větší část respondentů 39 odpovědělo, že jsou u nich na školách vedeny nějaké formy vzdělávání v oblasti kriminality mládeže. Nejčastější odpovědi jsou zde přednášky, semináře, posílaná doporučení, školní preventisté, online podklady, kurzy a školení vedené metodikem prevence, školení, samostudium, porady ředitele. Část respondentů 7 odpovědělo, že není žádný způsob vzdělávání v této oblasti. 4 respondenti uvedli, že o žádném způsobu nevědí nebo, že to řeší jejich kolegové.

Otázka č. 7: **Pořádá Policie ČR nějaké samostatné přednášky pro Vás jako učitele?**

7. Pořádá policie ČR nějaké samostatné přednášky pro Vás jako učitele? (0 b.)

[Další podrobnosti](#)

 Přehledy

 Ano	27
 Ne	23



Obrázek č. 6 Graf č. 6. Pořádané přednášky PČR pro učitele (vlastní výzkumné šetření)

Sedmou otázkou jsem od respondentů zjistil, zdali pro ně jako učitele jsou konány nějaké přednášky Policií České republiky. 54 % respondentů uvedlo, že ano. 46 % respondentů uvedlo, že ne. Výsledek ukazuje, že pro větší skupinu respondentů jsou pořádány přednášky, vedené pracovníky Policie České republiky. Nicméně pro téměř polovinu respondentů nejsou pořádány žádné přednášky.

Otázka č. 8: **S jakými popř. kolika materiály od PČR v rámci kriminality školní mládeže jste se jako učitel/ka za svojí učitelkou praxi setkal/a? Uveďte konkrétní názvy programů nebo popř. jen počet programů.**

Tato otázka byla pro respondenty otevřená, bylo zde nashromážděno mnoho různých možností odpovědí. Větší část respondentů 33 odpovědělo, že se již setkali s několika materiály, tito respondenti uvedli konkrétní názvy těchto programů. Nejčastější odpovědi jsou zde, kyberšikana, šikana a jak jí předcházet, trestní odpovědnost, bezpečné chování na internetu, bezpečná škola, bezpečné surfování, násilí mezi žáky, násilí mezi dětmi, prevence kriminality, škola bez drog. Objevila se zde také méně častá odpověď, a to: ukázky sebeobrany a nácvik evakuace napadení aktivním střelcem. Respondenti znali v průměru 2-3 programy. 11 respondentů odpovědělo, že žádné takové programy či materiály neznají. Jediný respondent uvedl, že se v délce jednoroční praxe s žádným takovým programem nesešel. 6 respondentů odpovědělo, že se s takovými materiály a programy setkali, ale ne prostřednictvím Policie České republiky.

### Otázka č. 9: Máte zkušenost (s kybernetickou) šikanou ve škole/ve třídě?

9. Máte zkušenost (s kybernetickou) šikanou ve škole/ve třídě? (0 b.)

[Další podrobnosti](#)

 Přehledy

	Ano	34
	Ne	16




Obrázek č. 7 Graf č. 7. Zkušenost s kyberšikanou (vlastní výzkumné šetření)

Devátou otázkou jsem od respondentů zjistil, zdali měli zkušenost s nějakou formou kyberšikany ve školním prostředí. 68 % respondentů odpovědělo, že ano. 32 % respondentů odpovědělo, že ne. Výsledek této otázky ukazuje, že větší počet respondentů se již s nějakou formou kyberšikany setkal.

### Otázka č. 10: S kolika případy jste se setkal/a?

10. S kolika případy jste se setkal/a?

[Další podrobnosti](#)

	1-5	25
	5-10	8
	10 a více	1



Obrázek č. 8 Graf č. 8. Počet případů kyberšikany (vlastní výzkumné šetření)

Desátá otázka navazuje na odpověď Ano z otázky č. 9. Z celkového počtu 34 respondentů se 74 % setkalo s projevem kyberšikany v rozmezí jednoho až pěti případů. 24 % respondentů se potkalo s takovým projevem v rozmezí pěti až deseti případů. Jediný respondent (3 %) se setkal s deseti a více projevy kyberšikany.

### Otázka č. 11: Máte zkušenost (s klasickou) šikanou ve škole/ve třídě?

11. Máte zkušenost (s klasickou) šikanou ve škole/ve třídě? (0 b.)

[Další podrobnosti](#)

 Přehledy

 Ano	37
 Ne	13




Obrázek č. 9 Graf č. 9. Zkušenost se šikanou (vlastní výzkumné šetření)

Jedenáctou otázkou jsem od respondentů zjistil, zdali měli zkušenost s nějakou formou klasické šikany ve školním prostředí. 74 % respondentů odpovědělo, že ano. 26 % respondentů odpovědělo, že ne. Výsledek této otázky ukazuje, že větší počet respondentů se již s nějakou formou klasické šikany setkal.

### Otázka č. 12: S kolika případy jste se setkal/a?

12. S kolika případy jste se setkal/a?

[Další podrobnosti](#)

 1-5	22
 5-10	9
 10 a více	6



Obrázek č. 10 Graf č. 10. Počet případů šikany (vlastní výzkumné šetření)

Dvanáctá otázka navazuje na odpověď Ano z otázky č. 11. Z celkového počtu 37 respondentů se 59 % setkalo s projevem šikany v rozmezí jednoho až pěti případů. 24 % respondentů se potkalo s takovým projevem v rozmezí pěti až deseti případů. 16 % respondentů se setkal s deseti a více projevy klasické šikany.

Otázka č. 13: **Setkal/a jste se za celou dobu své učitelské praxe s kyberšikanou vůči vlastní osobě? Pokud ano. Kolikrát a při jaké délce praxe?**

Tato otázka byla pro respondenty otevřená, bylo zde nashromážděno mnoho různých možností odpovědí. Větší část respondentů 44 odpovědělo, že se za podobu své učitelské praxe nikdy nesetkali s žádnou formou kyberšikany vůči vlastní osobě. 6 respondentů se s nějakou formou kyberšikany vůči vlastní osobě setkali. Jeden z těchto respondentů se s takovou situací setkal celkem třikrát. Druhý z těchto respondentů našel dvě zesměšňující videa o jeho osobě ve virtuálním prostoru. Třetí respondent se setkal s nějakou formou kyberšikany dvakrát v průběhu své patnáctileté praxe. Čtvrtý respondent se setkal s takovou formou závadového chování jedenkrát během své dvacetileté praxe vůči své osobě. Pátý respondent se setkal dvakrát v průběhu své patnáctileté praxe s takovým chováním vůči své osobě. Šestý respondent se setkal jedenkrát s takovým projevem v průběhu dvacetileté praxe.

Otázka č. 14: **Setkal/a jste se s kyberšikanou žáka prostřednictvím sociálních sítí či internetu jako takového?**

14. Setkal/a jste se s kyberšikanou žáka prostřednictvím sociálních sítí či internetu jako takového?

[Další podrobnosti](#)

● Ano	34
● Ne	16



Obrázek č. 11 Graf č. 11. Setkání s kyberšikanou na internetu (vlastní výzkumné šetření)

Čtrnáctou otázkou jsem od respondentů zjistil, zdali měli zkušenost s nějakou formou kyberšikany ve virtuálním prostředí. 68 % respondentů odpovědělo, že ano. 32 % respondentů odpovědělo, že ne. Výsledek této otázky ukazuje, že větší počet respondentů se již s projevem kyberšikany ve virtuálním prostoru setkala.

Otázka č. 15: **Dostal/a jste se jako učitel do přímého verbálního či fyzického konfliktu s žákem nebo skupinou žáků?**

15. Dostal/a jste se jako učitel do přímého verbálního či fyzického konfliktu s žákem nebo skupinou žáků?

[Další podrobnosti](#)

[Přehledy](#)

● Ano 14

● Ne 36



Obrázek č. 12 Graf č. 12. Konflikt se studenty (vlastní výzkumné šetření)

Patnáctou otázkou jsem od respondentů zjistil, zdali se dostali do přímého verbálního nebo fyzického konfliktu s žáky nebo skupinou žáků. 72 % respondentů se nikdy do konfliktu s žáky nedostali. 28 % respondentů takovou zkušenost má. Výsledek této otázky ukazuje, že větší počet respondentů se do konfliktu s žáky nikdy nedostal.

Otázka č. 16: **Při výskytu kriminality školní mládeže jsem jako učitel/ka řešil/a studenty ve věku?**

16. Při výskytu kriminality školní mládeže jsem jako učitel/ka řešil/a studenty ve věku?

[Další podrobnosti](#)

● 6-14 let 8

● 15-17 let 20

● 18+ let 2

● nezletilé i dospělé 15

● žádné 5



Obrázek č. 13 Graf č. 13. Věk studentů (vlastní výzkumné šetření)

Šestnáctou otázkou jsem od respondentů zjistil, věkové skupiny žáků, s kterými řešili nějaký projev závadového jednání. Největší část respondentů (40 %) řešila studenty ve věku 15-17 let. 30 % respondentů řešili nezletilé i dospělé osoby. 16 % respondentů se setkala se závadovým chováním u věkové skupiny 6-14 let. 4 % respondentů řešili závadové chování jenom dospělých studentů. 10 % respondentů neřešil žádné závadové chování studentů.

**Otázka č. 17: Jste si jako učitel/ka vědom/a jaké pro vás vyplývají povinnosti při výskytu kriminality školní mládeže?**

Tato otázka byla pro respondenty otevřená, byly zde nashromážděny různé odpovědi. 43 respondentů odpovědělo, že si jsou vědomi svých povinností. A vědí, jak postupovat. 3 respondenti odpověděli, že si nejsou zcela jisti, jak by postupovali. 4 respondenti uvedli, že neví, jaké mají povinnosti při výskytu závadového chování.

**Otázka č. 18: Jakým způsobem byste jako učitel postupoval při zjištění výskytu kriminality studenta nebo skupiny studentů ve škole?**

Tato otázka byla pro respondenty otevřená, bylo zde nashromážděno mnoho různých možností odpovědí. Větší část respondentů 45 odpovědělo, jakým konkrétním způsobem by při výskytu závadového chování postupovali. Nejčastější odpovědi jsou zde, rozhovory s konkrétními žáky, konzultace s výchovným poradcem, konzultace se školním interventem, konzultace s vedením školy, poradit se s jiným učitelem, nahlášení konkrétního žáka třídnímu učiteli, uvědomit rodiče žáka, dle závažnosti uvědomit OSPOD nebo Policii České republiky. 3 respondenti uvedli, že si nejsou jistí, jakým způsobem by postupovali. 2 respondenti neuvedli žádný konkrétní postup.

Otázka č. 19: **Figuroval/a jste někdy z pozice učitele jako nějaký institut v trestním řízení ve věci kriminality mládeže? (svědek, oznamovatel, pachatel). Popište komunikaci vůči Vaší osobě ze strany PČR.**

Tato otázka byla pro respondenty otevřená, bylo zde nashromážděno mnoho různých možností odpovědí. Větší část respondentů 42 odpovědělo, že nikdy nefigurovalo jako nějaký institut v trestním řízení v rámci kriminality mládeže. 8 respondentů odpovědělo, že figurovalo jako oznamovatel nebo jako svědek v rámci trestního řízení. Komunikace byla popisována jako efektivní, skvělá, rychlá a profesionální.

Otázka č. 20: **Pakliže byste měl/a důvodné podezření, že je student pod vlivem omamné a psychotropní látky, dále byste věděla, že omamnou či psychotropní látku má student při sobě. Jakým způsobem byste se zachoval/a?**

20. Pakliže byste měl/a důvodné podezření, že je student pod vlivem omamné a psychotropní látky, dále byste věděla, že omamnou či psychotropní látku má student při sobě. Jakým způsobem byste se zachoval/a?

[Další podrobnosti](#)

 Přehledy

- Studentovi bych prohledal/a bat... 0
- Studenta bych poslal/a k řediteli... 12
- Oznámila bych situaci na PČR, st... 38
- Situaci bych neřešil/a. 0



Obrázek č. 14 Graf č. 14. Podezření na výskyt psychotropních látek (vlastní výzkumné šetření)

Dvacátou otázkou jsem od respondentů zjistil, jakým způsobem by se zachovalo v konkrétní situaci. Respondenti měli na výběr ze čtyř různých možností. První možnost: Studentovi bych prohledal/a batoh a kapsy. Druhá možnost: Studenta bych poslal/a k řediteli školy. Třetí možnost: Oznámil/a bych situaci na PČR a studenta bych měl/a do příjezdu PČR pod dohledem. Čtvrtá možnost: Situaci bych neřešil/a. Většina respondentů (76 %) zvolilo třetí možnost. 24 % respondentů zvolilo druhou možnost. Důležitým výsledkem je to, že respondenti jsou si vědomi, že nemůžou prohledat studentovi batoh nebo kapsy. Neméně důležitým výsledkem je ten, že se nenašel jediný respondent, který by situaci neřešil.



Otázka č. 21: S jakým orgánem či pracovníkem jste nejvíce situací řešil/a?

21. S jakým orgánem či pracovníkem jste nejvíce situací řešil/a? (0 b.)

[Další podrobnosti](#)

● školní preventista	25
● pracovník OSPODU	3
● policista	8
● psycholog	10
● s žádným	4



Obrázek č. 15 Graf č. 15. Spolupráce (vlastní výzkumné šetření)

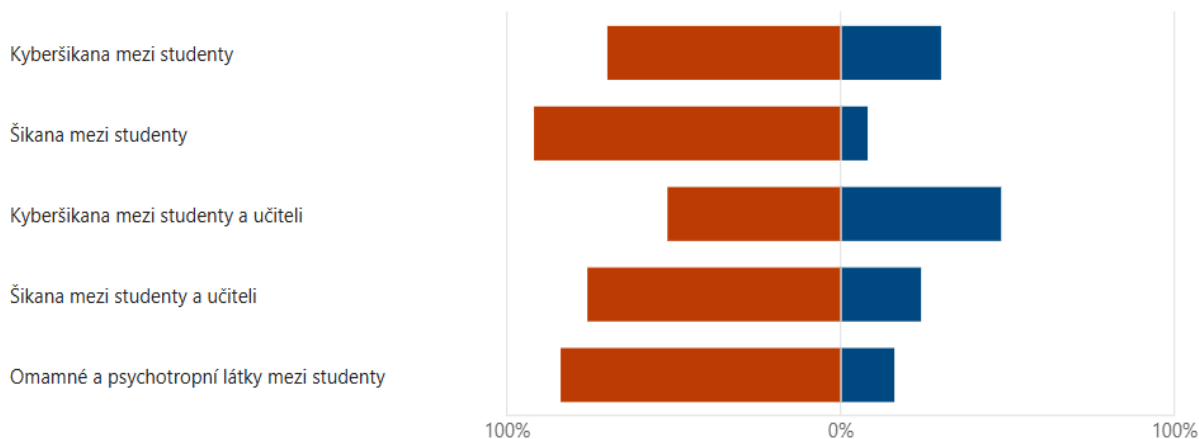
Jednadvacátou otázkou jsem od respondentů zjistil, s kým vzniknuté situace řešili. Největší část respondentů (50 %) řešila tyto situace se školním preventistou. 20 % respondentů uvedlo, že situace řešili s psychologem. 16 % respondentů situace řešilo přímo s Policií České republiky. 6 % respondentů situace řešilo s pracovníkem institutu OSPOD. 8 % respondentů situace neřešilo s nikým z uvedených.

## Otázka č. 22: Ohodnoťte svoji připravenost

22. Ohodnoťte svoji připravenost (0 b.)

[Další podrobnosti](#)

■ Ano ■ Ne



Graf č. 16. Připravenost učitelů (vlastní výzkumné šetření)

Poslední otázkou jsem od respondentů zjistil jejich připravenost v rámci konkrétních jednání závadového chování. V rámci problematiky kyberšikany mezi studenty se 70 % respondentů cítí být připraveno. 30 % respondentů se na tento projev závadového chování necítí být připraveno. V rámci problematiky šikany mezi studenty se 92 % respondentů cítí být připraveno. 8 % respondentů se necítí být připraveno. V rámci problematiky kyberšikany mezi studenty a učiteli se 52 % respondentů cítí být připraveno. 48 % respondentů se necítí být připraveno. V rámci problematiky šikany mezi studenty a učiteli se 76 % respondentů cítí být připraveno. 24 % respondentů se necítí být připraveno. V problematice omamných a psychotropních látek se 84 % respondentů cítí být připraveno. 16 % respondentů se necítí být v této problematice připraveno.

### 4.3 Shrnutí výzkumného šetření

Výzkumného šetření bylo zaměřené na učitele, a zúčastnilo se ho 21 mužů a 29 žen, a to z různých pražských škol. Celkem se tedy zúčastnilo 50 respondentů. Hlavním cílem výzkumu bylo navrhnout doporučení pro komunikaci, spolupráci a případně postupy při řešení otázky kriminality školní mládeže mezi školami a Policií České republiky. K dosažení tohoto cíle jsem si stanovil šest dílčích cílů.

**Prvním dílčím cílem bylo zjistit, jakým způsobem jsou respondenti vzděláváni v problematice kriminality mládeže.** Na tuto otázku odpovědělo všech 50 respondentů.

Shrnutí tohoto dílčího cíle ukazuje, že větší část respondentů (78 %) je nějakým způsobem vzdělávána v oblasti kriminality mládeže. 14 % respondentů není žádným způsobem vzděláváno v problematice kriminality mládeže. 8 % respondentů o žádném takovém programu neví. Můžeme tedy říci, že větší část učitelů je vzdělávána v problematice kriminality mládeže.

**Druhým dílčím cílem bylo zjistit, zdali se respondenti setkali s nějakým programem či materiálem od Policie České republiky v rámci své učitelské praxe.** Na tuto otázku odpovědělo všech 50 respondentů.

Shrnutí tohoto dílčího cíle ukazuje, že 66 % respondentů se již během své vyučovací praxe s nějakými materiály či programy ze strany Policie České republiky setkalo. 22 % respondentů se v dosavadní vyučovací praxi s žádnými takovými materiály nesetkalo nebo o žádných neví. 12 % respondentů se s takovými materiály setkalo, ale ne prostřednictvím Policie České republiky. Můžeme tedy říci, že se větší část učitelů setkalo s materiály a programy vedené Policií České republiky, někteří se s těmito materiály setkali prostřednictvím jiného subjektu.

**Třetím dílčím cílem bylo zjistit, zdali se respondenti během své učitelské praxe setkali s kyberšikanou vůči vlastní osobě.** Na tuto otázku odpovědělo všech 50 respondentů.

Shrnutí tohoto dílčího cíle ukazuje, že větší část respondentů (88 %) se nikdy během své učitelské praxe nesetkalo s nějakou formou kyberšikany vůči vlastní osobě. 12 % respondentů se bohužel s takovým závadovým chováním vůči své osobě setkalo. Můžeme tedy říci, že se větší část učitelů za svojí učitelskou praxi nepotkalo s projevem kyberšikany vůči vlastní osobě. Avšak malá část učitelů se s tímto problémem několikrát setkala, učitelé, kteří se s tímto projevem setkali, měli praxi v rozmezí patnácti a více let.

**Čtvrtým dílčím cílem bylo zjistit, zdali jsou si respondenti vědomi, jaké jim vyplývají povinnosti při výskytu kriminality školní mládeže.** Na tuto otázku odpovědělo všech 50 respondentů.

Shrnutí tohoto dílčího cíle ukazuje, že větší část respondentů (86 %) ví, jakým způsobem se zachovat při výskytu závadového jednání studentů. 6 % respondentů si není zcela jisto, jakým způsobem by postupovali nebo jaké jim vyplývají povinnosti. 8 % respondentů neví o svých povinnostech, které vyplývají ze závadového jednání studentů. Můžeme tedy říci, že větší část učitelů si je vědoma svých povinností v rámci výskytu závadového chování ve škole.

**Pátým dílčím cílem bylo zjistit, zdali respondenti vědí, jak postupovat při zjištění závadového chování.** Na tuto otázku odpovědělo všech 50 respondentů

Shrnutí tohoto dílčího cíle ukazuje, že větší část respondentů (90 %) uvedlo, jakým konkrétním způsobem by postupovalo. 6 % respondentů uvedlo, že si svým postupem nejsou jisti. 4 % respondentů nevedlo, žádný konkrétní postup. Můžeme tedy říci, že větší část učitelů ví, jakým konkrétním způsobem mají v této problematice postupovat.

**Posledním dílčím cílem bylo zjistit, zdali mají respondenti ze své role učitele osobní zkušenosti s trestním řízením, a zdali někdy figurovali jako nějaký takový institut, a jakým způsobem probíhala jejich komunikace s Policí České republiky.** Na tuto otázku odpovědělo všech 50 respondentů.

Shrnutí tohoto dílčího cíle ukazuje, že větší část respondentů (84 %) nemá žádnou zkušenost s komunikací s orgánem Policie České republiky. 16 % respondentů figurovala jako nějaký institut v trestním řízení. Můžeme tedy říci, že větší část učitelů nemá zkušenost komunikace s orgánem Policie České republiky při řešení nějakého konkrétního projevu závadového chování. Ti, kteří tuto zkušenost měli, popsali komunikaci s orgánem Policie České republiky pozitivně.

## 4.4 Doporučení pro komunikaci a spolupráci

Důležitým faktorem při odhalování kriminality školní mládeže je pozornost a prevence. Učitel je jeden ze subjektů, který tráví s dětmi a dospívající mládeží nejvíc času. Jeho úkolem je tedy žáky a studenty nejen vzdělávat, ale do určité míry i vychovávat. Učitel musí být k závadovým projevům chování pozorný a nesmí je přehlížet. Pakliže učitel nějaké závadové jednání mezi studenty zjistí, musí jednat. Je potřeba si promluvit se samotnými studenty. Informovat ostatní učitele a vedení školy, že se něco takového děje. Dobrým opatřením může být rozhovor s rodiči. Pakliže problém stále přetrvává je potřeba přijít s jinými možnostmi řešení takových situací. V dnešní době existuje spousta institucí, které mohou tyto problémy řešit. Samotná škola by měla mít v této problematice určeného svého preventistu nebo výchovného poradce. Další formou pomoci může být nestatní instituce, která vede preventivní programy a školení v problematice kriminality mládeže. Jedním z důležitých subjektů je státní orgánice, která se touto problematikou zabývá. Policie České republiky nabízí preventivní programy a materiály. Je to také instituce, která má nejvíce zkušeností s pachateli tohoto závadového chování. Výsledkem vlastního výzkumného šetření jsme si u otázky č. 4 a otázky č. 7 mohli všimnout, že skoro polovina učitelů nemá na škole realizované přednášky přímo od Policie České republiky a pro téměř polovinu učitelů nejsou pořádány žádné přednášky cílené pro učitele vedené Policií České republiky.

Doporučením pro lepší komunikaci a spolupráci může být zvýšení četnosti samotné komunikace. Ve školách by měl být vyčleněný pracovník, který by měl závadové chování studentů sledovat, měl by komunikovat s ostatními učiteli, nabízet jim pomoc v rámci prevence a řešení kriminality školní mládeže. Tento pracovník by měl být v úzkém kontaktu s preventisty Policie České republiky případně i s příslušníky kriminální policie se zaměřením na kriminalitu mladistvých. V rámci této komunikace může Policie České republiky škole poskytnout materiály, preventivní programy, může zvláště školit učitele, poskytnout jim informace, například jakým způsobem se chovat k oběti kriminality školní mládeže a pachatelům kriminality školní mládeže. Na co se ptát, jakým nejlepším způsobem toto chování vypořádat. Jakou formou a způsoby je samotné závadové chování páčáno. Pravidelně aktualizovat metodiku a problematiku kriminality mládeže. V rámci zpětné vazby, pak Policie České republiky může na základě potřeb jednotlivých škol upřesnit znalosti a nabídky spolupráce.

## Závěr

Závěrem lze konstatovat, že bakalářská práce přináší ucelený pohled na problematiku kriminality školní mládeže a nelátkových závislostí, které jsou stále aktuálnější v kontextu moderní společnosti.

Teoretická část přináší důkladné shrnutí odborné literatury a legislativního rámce, přičemž se věnuje různým formám závadového chování, včetně šikany a kyberšikany. Rodina a škola hrají klíčovou roli v prevenci a řešení těchto jevů. Práce také poukazuje na důležitost účasti státních i nestátních organizací v tomto procesu. Práce popisuje problematiku nelátkových závislostí, zejména v souvislosti s rozvojem digitálních technologií, přičemž jsou navrženy různé metody léčby a prevence, jako je digitální detoxikace a organizace volnočasových aktivit. Celkově práce nabízí cenné poznatky a doporučení pro efektivní zvládnání těchto závažných společenských problémů.

Empirický výzkum poskytl cenné poznatky o stavu vzdělávání učitelů v oblasti kriminality mládeže a jejich spolupráce s Policií České republiky. Z výsledků vyplynulo, že většina učitelů je vzdělávána v problematice kriminality mládeže a má zkušenosti s materiály či programy od Policie ČR. Rovněž většina učitelů ví, jak postupovat při výskytu závadového chování, a je si vědoma svých povinností v této oblasti.

Nicméně, zjištění ukázala, že značná část učitelů se nesešla s přednáškami přímo od Policie ČR a nemá osobní zkušenosti s komunikací s touto institucí. To naznačuje potřebu zlepšit komunikaci a spolupráci mezi školami a Policií ČR. Doporučuje se zvýšit četnost přednášek a školení pro učitele, zajistit pravidelnou komunikaci mezi školními preventisty a policií a poskytovat učitelům aktuální informace a materiály.

Implementace těchto doporučení by měla vést ke zvýšení efektivity prevence a řešení kriminality mládeže, a tím přispět k bezpečnějšímu a příznivějšímu prostředí ve školách. Cíle empirického výzkumu bylo dosaženo.

# Seznam použité literatury

## Knižní zdroje:

BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole. Pedagogika (ISV)*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-866-4208-9.

BLAŽEK, Petr; FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Delikvence: analýza produktů činnosti delikventní subkultury jako diagnostický a resocializační nástroj. Psyché (Grada)*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2013-0.

BLINKA, Lukáš. *Online závislosti: jednání jako droga? : online hry, sex a sociální sítě : diagnostika závislosti na internetu : prevence a léčba. Psyché (Grada)*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-210-7975-5.

ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998. ISBN 80-902614-1-8.*

ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Psyché (Grada)*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4577-0.

DOČEKAL, Daniel; MÜLLER, Jan; HARRIS, Anastázie a HEGER, Luboš. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace. Flowee*. Praha: Mladá fronta, 2019. ISBN 978-80-204-5145-3.

FROMM, Erich. *Anatomie lidské destruktivity: můžeme ovlivnit její podstatu a následky?* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-710-6232-4.

GAVORA, Peter. *Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Přeložil Vladimír JÚVA. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-15-x.

HARDY, Mária; MÜHLPACHR, Pavel a DUDÁŠOVÁ, Terézia (ed.). *Sociální patologie rodiny*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011. ISBN 978-80-8718-217-8.

HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie. Studium (Portál)*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-717-8198-3.

HERETIK, Anton. *Extrémna agresia I: Forezná psychológia vraždy*. 1. vyd. Nové Zámky: PSYCHOPROF, 1999, ISBN 80-968083-3-8.

HINDUJA, Sameer and PATCHIN, Justin W. *Bullying Beyond the Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying*. 2nd edition., Corwin, 2014. ISBN-13 972-1483349930.

HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

CHMELÍK, Jan. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 1998.

KALINA, Kamil. *Základy klinické adiktologie. Psyché (Grada)*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1411-0.

KAVALÍR, Aleš (ed.). *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*. Plzeň: Pro město Plzeň zpracovala společnost Člověk v tísni, pobočka Plzeň, 2009. ISBN 978-80-86961-78-1.

KOHOUT, Roman a KARCHŇÁK, Radek. *Bezpečnost v online prostředí*. Vydání: první. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016. ISBN 978-80-260-9543-9.

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování: [cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8513-x.

KOLOUCH, Jan. *CyberCrime. CZ.NIC*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. ISBN 978-8088168-15-7.

KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4861-9.

KOUDELKOVÁ, Anna. *Psychologické otázky delikvence*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-022-6.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha : Portál, 2008. 978-80-7367-383-3.

KRULICHOVÁ, Eva; PODANÁ, Zuzana a BURIÁNEK, Jiří. *Delikvence mládeže: trendy a souvislosti*. Praha: Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-860-3.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže. Pedagogika (Grada)*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.

MATOUŠEK, Oldřich a KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, současná struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Praha: Portál, 1998. ISBN 8071782262.

MATOUŠEK, Oldřich. *Práce s rizikovou mládeží: projekt LATA a další alternativy věznění mládeže*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-064-2.



MOGALE, Supriya Udaykumar. *A study on impact of Social Media on adolescent and youth*. UGC Care Journal. 2020, ISSN 2394-3114.

NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. 5., rozšířené vydání. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1357-4.

ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3679-842.

ŘÍČAN, Pavel a JANOŠOVÁ, Pavlína. *Jak na šikanu. Pro rodiče*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2991-6.

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Pedagogická praxe*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-717-8049.9.

SEMRÁD, Jiří; VALIŠOVÁ, Alena; ANDRES, Pavel a ŠKRABAL, Milan. *Výchova, vzdělávání a výzvy nové doby*. Brno: Paido, 2016. ISBN 978-80-7315-258-1.

SHOEMAKER, Donald J. *Juvenile Delinquency*. Third edition. Rowman & Littlefield, 2018. ISBN 978-1-4422-7194-4.

SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci. Psyché (Grada)*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4042-3.

SPURNÝ, Joža. *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha: Eurounion, 1996. ISBN 80-85858-30-4.

STAŠOVÁ, Leona; SLANINOVÁ, Gabriela a JUNOVÁ, Iva. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Vydání: první. Recenzované monografie. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-567-7.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Psyché (Grada)*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5010-1.

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-689-6.

ŠVINGALOVÁ, Dana. *Kapitoly z psychologie. Studijní texty pro distanční studium (kurz pedagogiky pro MOV)*. Liberec: Technická univerzita, 2002. ISBN 8070836148.

VÁGNEROVÁ, Kateřina a BAJEROVÁ, Markéta. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VALIŠOVÁ, Alena a KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. *Obecná didaktika a její širší pedagogické souvislosti v úkolech a cvičeních*. *Pedagogika (Grada)*. Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-3249-2.

VEBER, Jaromír. *Digitalizace ekonomiky a společnosti: výhody, rizika, příležitosti*. V nakladatelství Management Press vydání 1. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-554-4.

### **Internetové zdroje:**

218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění*. [Online] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

257/2000 Sb. Zákon o Probační a mediační službě. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění*. [Online] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>

40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník. *Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění*. [Online] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Giovanni Bosco. Citáty slavných osobností. *Citáty slavných osobností: Největší sbírka citátů, myšlenek a aforismů*. [Online] <https://citaty.net/citaty/2085044-giovanni-bosco-jestlize-mate-radi-to-co-ma-rada-mladez-pak-mlad/>

<http://www.albion.com/netiquette/corerules.html>

<http://www.billbelsey.com>

<https://bezpecnaplzen.eu/prevence/jak-si-nezkazit-zivot/sikana-a-trolling-na-siti/>

<https://cyberbully.org/cyberbully/documents/educatorsguide.pdf>

<https://medium.com/edtech-kisk/pravidla-netikety-ea92f7c3e58b>

<https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny?highlightWords=kyber%C5%A1ikana>

<https://o2chytraskola.cz/?q=Kybernetick%C3%A1+%C5%A1ikana>

<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybersikana/2-uncategorised/2219-netiketa-pravidla-slusneho-chovani-uzivatelu-internetu>

<https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/dobre-vedet/netolismus/>

<https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-tvoje-cesta-onlinem.aspx>

TEXL, David. *Kriminalita a delikvence mládeže. Online*. In: Právní prostor, 13.06.2022. Dostupné z:

<https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/kriminalita-delikvence-mladeze>

# Seznam obrázků

Obrázek č. 1 Pohlaví (vlastní výzkumné šetření) .....	46
Obrázek č. 2 Kde vyučujete (vlastní výzkumné šetření).....	47
Obrázek č. 3 Vyučovací praxe (vlastní výzkumné šetření).....	47
Obrázek č. 4 Realizované programy PČR (vlastní výzkumné šetření).....	48
Obrázek č. 5 Frekvence programů (vlastní výzkumné šetření).....	49
Obrázek č. 6 Pořádané přednášky PČR pro učitele (vlastní výzkumné šetření).....	50
Obrázek č. 7 Zkušenost s kyberšikanou (vlastní výzkumné šetření).....	51
Obrázek č. 8 Počet případů kyberšikany (vlastní výzkumné šetření).....	51
Obrázek č. 9 Zkušenost se šikanou (vlastní výzkumné šetření).....	52
Obrázek č. 10 Počet případů šikany (vlastní výzkumné šetření).....	52
Obrázek č. 11 Setkání s kyberšikanou na internetu (vlastní výzkumné šetření).....	53
Obrázek č. 12 Konflikt se studenty (vlastní výzkumné šetření).....	54
Obrázek č. 13 Věk studentů (vlastní výzkumné šetření).....	54
Obrázek č. 14 Podezření na výskyt psychotropních látek (vlastní výzkumné šetření).....	56
Obrázek č. 15 Spolupráce (vlastní výzkumné šetření).....	57

# Seznam grafů

Graf č. 1 Pohlaví (vlastní výzkumné šetření).....	46
Graf č. 2 Kde vyučujete (vlastní výzkumné šetření).....	47
Graf č. 3 Vyučovací praxe (vlastní výzkumné šetření).....	47
Graf č. 4 Realizované programy PČR (vlastní výzkumné šetření).....	48
Graf č. 5 Frekvence programů (vlastní výzkumné šetření).....	49
Graf č. 6 Pořádané přednášky PČR pro učitele (vlastní výzkumné šetření).....	50
Graf č. 7 Zkušenost s kyberšikanou (vlastní výzkumné šetření).....	51
Graf č. 8 Počet případů kyberšikany (vlastní výzkumné šetření).....	51
Graf č. 9 Zkušenost se šikanou (vlastní výzkumné šetření).....	52
Graf č. 10 Počet případů šikany (vlastní výzkumné šetření).....	52
Graf č. 11 Setkání s kyberšikanou na internetu (vlastní výzkumné šetření).....	53
Graf č. 12 Konflikt se studenty (vlastní výzkumné šetření).....	54
Graf č. 13 Věk studentů (vlastní výzkumné šetření).....	54
Graf č. 14 Podezření na výskyt psychotropních látek (vlastní výzkumné šetření).....	56
Graf č. 15 Spolupráce (vlastní výzkumné šetření).....	57
Graf č. 16 Připravenost učitelů (vlastní výzkumné šetření).....	58

# Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník.....	71
----------------------------	----

## Příloha č. 1 Dotazník

1. Pohlaví?
  - Muž
  - Žena
2. Kde vyučujete?
  - Základní škola
  - Střední odborná škola
  - Gymnázium
  - Střední odborné učiliště
3. Vyučovací praxe?
  - Rok a méně
  - Rok až 2 roky
  - 2 roky až 5 let
  - 5 až 10 let
  - 10 let a více
4. Máte na škole realizovány programy primární prevence v boji proti kriminalitě vedenou PČR?
  - Ano
  - Ne
5. Jaká je frekvence programu?
  - Jednou za tři měsíce
  - Jednou za půl roku
  - Jedenkrát za rok
  - Jedenkrát za dva roky
6. Jakým způsobem je u Vás vedeno vzdělávání učitelů v oblasti kriminality mládeže?  
.....
7. Pořádá policie ČR nějaké samostatné přednášky pro Vás jako učitele?
  - Ano
  - Ne
8. S jakými popř. kolika materiály od PČR v rámci kriminality školní mládeže jste se jako učitel/ka za svojí učitelskou praxi setkal/a? Uvedte konkrétní názvy programů nebo popř. jen počet programů.  
.....
9. Máte zkušenost (s kybernetickou) šikanou ve škole/ve třídě?
  - Ano

- Ne

10. S kolika případy jste se setkal/a?

- 1-5

- 5-10

- 10 a více

11. Máte zkušenost (s klasickou) šikanou ve škole/ve třídě?

- Ano

- Ne

12. S kolika případy jste se setkal/a?

- 1-5

- 5-10

- 10 a více

13. Setkal/a jste se za celou dobu své učitelské praxe s kyberšikanou vůči vlastní osobě? Pokud ano. Kolikrát a při jaké délce praxe?

.....

14. Setkal/a jste se se šikanou (kyberšikanou) žáka či učitele prostřednictvím sociálních sítí či internetu jako takového?

- Ano

- Ne

15. Dostal/a jste se jako učitel do přímého verbálního či fyzického konfliktu s žákem nebo skupinou žáků?

- Ano

- Ne

16. Při výskytu kriminality školní mládeže jsem jako učitel/ka řešil/a studenty ve věku?

- 6-14 let

- 15-17 let

- 18+ let

- Nezletilé i dospělé

- Žádné

17. Jste si jako učitel/ka vědom/a jaké pro vás vyplývají povinnosti při výskytu kriminality školní mládeže?

.....

18. Jakým způsobem byste jako učitel postupoval při zjištění výskytu kriminality studenta nebo skupiny studentů ve škole?

.....



19. Figuroval/a jste někdy z pozice učitele jako nějaký institut v trestním řízení ve věci kriminality mládeže? (svědek, oznamovatel, pachatel). Popište komunikaci vůči Vaší osobě ze strany PČR.

.....

20. Pakliže byste měl/a důvodné podezření, že je student pod vlivem omamné a psychotropní látky, dále byste věděla, že omamnou či psychotropní látkou má student při sobě. Jakým způsobem byste se zachoval/a?

- Studentovi bych prohledala/a batoh a kapsy.
- Studenta bych poslal/a k řediteli školy.
- Ozámila bych situaci na PČR, studenta bych měl/a do příjezdu PČR pod dohledem
- Situaci bych neřešil/a

21. S jakým orgánem či pracovníkem jste nejvíce situací řešil/a?

- Školní preventista
- Pracovník OSPODu
- Policista
- Psycholog
- S žádným

22. Ohodnoťte svojí připravenost

- Kyberšikana mezi studenty – Ano x Ne
- Šikana mezi studenty – Ano x Ne
- Kyberšikana mezi studenty a učiteli – Ano x Ne
- Šikana mezi studenty a učiteli – Ano x Ne
- Omamné a psychotropní látky mezi studenty – Ano x Ne